

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 49.

Tisdagen den 3 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens 2:dra Kammare herr Axel Ekman är genom en bröstkatarrh förhindrad att för närvarande deltaga i Riksdagens förhandlingar, får jag härmed på heder och samvete intyga.

Stockholm den 3 maj 1904.

G. Strömberg.

Legitimerad läkare.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *N. Åkesson* under 8 dagar från och med denna dag.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande n:o 5 a.

§ 5.

Efter föredragning härupå af statsutskottets memorial n:o 93, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1904 åt en del tjänstemän och betjänte m. m., blef den däri föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 6.

Vidare föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 94, 95 och 96, sammansatta stats- och lagutskottets

utlåtanden n:is 5 och 7, bankoutskottets memorial n:o 9, lagutskottets utlåtanden n:is 49, 50, 51 och 52, Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 45 och Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 46.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Föredrogs och godkändes särskilda utskottets n:o 1 utlåtande, n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 39 angående upphörande af Öfver Selö pastorats i Strängnäs stift prebendegenskap.

§ 9.

Om ändrad anordning af rikets allmänna läroverk m. m. Till afgörande förelåg särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt lönereglering för de vid dem anställda lärare, äfvensom i anledning af inom Riksdagen väckta motioner i dithörande ämnen.

Sedan herr talmannen anmält ifrågavarande ärende till handläggning, begärdes ordet af

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att det föreliggande utskottsbetänkandet må punktvis och inom punkterna momentvis föredragas, och att vid punkt 1:o) mom. a) diskussionen får röra sig om förslaget i dess helhet.

Härefter anförde:

Herr Hammarlund: Jag skall be att få instämma i herr Carl Perssons förslag med det tillägg, att, om i något moment särskilda yrkanden göras i de olika styckena, äfven särskild proposition framställes på hvart och ett af dessa stycken, så att icke momentet tages i dess helhet. Jag tänker härvid särskildt på mom. a) i första punkten, hvilket omfattar tre särskilda stycken. Måhända komma olika yrkanden att framställas vid hvarje stycke, och då vore det ju lämpligt, att också särskilda propositioner gjordes på dessa stycken.

Med detta tillägg ber jag att få yrka bifall till det framställda förslaget.

Herr Ernst Carlson: Jag har i princip ingenting att invända mot det af en ärad medlem på stockholmsbänken föreslagna tillägget. Dock synes det mig, att kammaren för närvarande endast bör godkänna det af särskilda utskottets vice ord-

förande framställda förslaget till allmän föredragningsordning. När de olika punkterna af betänkandet komma under behandling, kan det vara alldeles tids nog att, om så göres behof, taga i öfvervägande, huruvida ett mera speciellt föredragnings sätt i fråga om någon viss punkt bör följas.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

Jag hemställer alltså, herr talman, för närvarande om bifall till den af utskottets vice ordförande föreslagna föredragningsordningen oförändrad.

Herr Hammarlund: Ja, herr talman, blefve det medgifvet att längre fram vid de olika momenten i betänkandet få framställa särskilda yrkanden angående föredragnings sättet, så kan det ju anstå med mitt tillägg. Men nog vore det redigare att redan nu fatta beslut därom, att, därest det förekommer särskilda yrkanden i olika stycken af ett moment, det också skall framställas särskild proposition på hvart och ett af dessa stycken.

Herr Widén: Herr talman! Jag tror, att det är olämpligt att med afseende på betänkandet i sin helhet redan nu fatta ett sådant beslut, som herr Hammarlund föreslagit. Det kan nämligen ställa sig väsentligt olika med afseende på olika punkter i betänkandet. Ty det finnes punkter — jag tänker härvid icke på punkt 1 mom. a) —, som innehålla ofantligt många stycken och där det icke kan låta sig göra att på sätt här blifvit ifrågasatt särskilja de olika styckena, exempelvis på punkten om löne-regleringen m. fl.

Jag tror därför, att vi nu böra inskränka oss att fatta beslut i enlighet med det af herr Carl Persson framställda yrkandet. Sedermera må det ju stå hvar och en fritt att vid hvarje särskild punkt framställa yrkanden om dess uppdelning i särskilda stycken, hvarom kammaren då äger besluta. Jag anser således, att vi icke böra nu binda oss vid en sådan föredragningsordning hela betänkandet igenom, som herr Hammarlund föreslagit.

Herr Hammarlund: Det är sant, att längre fram i detta betänkande finnas moment, som innehålla en massa särskilda stycken. Och om det icke göres något särskildt yrkande beträffande ett visst stycke, utan alla äro ense om, att hela momentet skall lyda så eller så, behöfver ju icke proposition framställas på de särskilda styckena. Men om beträffande ett visst stycke särskildt yrkande komme att göras, vore det ju redigare, om herr talmannen framställde proposition på detta särskilda stycke.

Herr talmannen: Jag ber att få erinra därom, att herr Hammarlund egentligen tyckes sysselsätta sig med de propositioner, som kunna komma att framställas, men här är fråga om *föredragnings sättet*.

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.

Gifvet är, att om beträffande olika stycken göras särskilda yrkanden, hvilka icke kunna ställas mot hvarandra, måste naturligtvis proposition framställas särskildt rörande dessa stycken.

(Forts.)

Herr Elowson: Då enligt det af herr Carl Persson framställda förslaget diskussionen vid första punkten skulle få röra sig om betänkandet i dess helhet, anser jag det vara lämpligast att bifalla det af herr vice ordföranden i särskilda utskottet framställda yrkandet i afseende på föredragningsättet.

Herr Hammarlund: Efter den förklaring, herr talmannen nu lämnat om det sätt, hvarpå han eventuellt kommer att framställa proposition i hvarje särskildt fall, kan jag för min del vara nöjd med det förslag till föredragningsätt, som blifvit framställt af herr Carl Persson. Då få vi ju det i alla fall på det sätt, som jag önskade.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställd proposition biföll kammaren hvad herr Persson i Stallerhult hemställt rörande sättet för föredragning af ifrågavarande utlåtande.

Med anledning häraf föredrogs till en början

Punkten 1:o)

Kungl. Maj:t hade i propositionen n:o 50 föreslagit Riksdagen att godkänna:

att rikets allmänna läroverk skulle vara af två slag, nämligen dels realskolor, hvilka skulle bestå af sex ettåriga klasser och ha till ändamål att utöfver omfånget för folkskolans verksamhet meddela allmän medborgerlig bildning, dels ock högre allmänna läroverk, hvilka skulle bestå af en sexklassig realskola och ett gymnasium med fyra ettåriga klasser eller ringar samt ha till ändamål, förutom meddelandet af allmän medborgerlig bildning, att grundlägga de vetenskapliga insikter, som vid universitet eller högre tillämpningsskola vidare utbildades;

att realskolan, utgående från inträdesfordringar, som ej öfverstege det i första klassen af fast folkskola Litt. A inhämtade kunskapsmättet, skulle organiseras enhetligt utan undervisning i latin och i sjätte klassen avslutas med en afgangsexamen, inrättad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad af föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet angifvits samt medförande den kompetens, som framdeles blefve af Kungl. Maj:t bestämd;

att gymnasiet, utgående från det i femte klassen af realskolan inhämtade kunskapsmättet och deladt på två bildningslinjer, realgymnasiet och latingymnasiet, skulle så inrättas, att det i de båda högsta ringarna medgäfve en viss valfrihet och å latingymnasiet

för lärjungar, som så önskade, erbjöde tillfälle till undervisning i grekiska samt i fjärde ringen afslutades med en afgangsexamen. *Om ändrad anordning af rikets allmänna läroverk m. m.*

I anledning häraf hade i väckta motioner följande yrkanden gjorts:

af herrar *F. Berg* i Stockholm och *E. Hammarlund* (motion n:o 181 i Andra Kammaren):

att Riksdagen måtte på det sätt godkänna ofvanstående af Kungl. Maj:t föreslagna hufvudgrunder för en omorganisation af de allmänna läroverken, att dessa hufvudgrunder blefve följande:

att rikets allmänna läroverk skulle vara af två slag, nämligen dels realskolor, hvilka skulle bestå af fem ettåriga klasser och ha till ändamål att meddela allmän medborgerlig bildning, dels ock gymnasier, hvilka skulle utgöras af fyra ettåriga klasser eller ringar samt ha till ändamål, förutom meddelandet af allmän medborgerlig bildning, att grundlägga de vetenskapliga insikter, som vid universitet eller högre tillämpningsskola vidare utbildades;

att realskolan skulle organiseras enhetligt utan undervisning i latin och i femte klassen afslutas med en afgangsexamen, innefattande pröfning i minst ett främmande språk samt medförande den kompetens, som framdeles blefve af Kungl. Maj:t bestämd; samt

att gymnasiet, utgående från det i femte klassen af realskolan inhämtade kunskapsmättet och deladt på två bildningslinjer, realgymnasiet och latingymnasiet, skulle så inrättas, att det i de båda högsta ringarna medgafve en viss valfrihet och å latingymnasiet för de lärjungar, som så önskade, erbjöde tillfälle till undervisning i grekiska samt i fjärde ringen afslutades med en afgangsexamen;

af herr *M. Sundström m. fl.* (motion n:o 195 i Andra Kammaren):

att vid en omorganisation af rikets allmänna läroverk den förändring måtte göras i Kungl. Maj:ts förslag, att första klassen i realskolor och samskolor indroges samt att inträdesfordringarna till dessa skolor lämpades efter de i andra klassen af fast folkskola Litt. A. genomgångna kurser;

af herr *P. O. Lundell* (motion n:o 196 i Andra Kammaren):

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att ifrågasatt kompetens för tillträde till vissa tjänstebanor och specialskolor icke måtte bindas vid någon af Kungl. Maj:t eller eventuellt inrättad öfverstyrelse för läroverken anordnad examen, utan vid af vederbörande lärare i utfärdade afgangsbetyg gifna vitsord om vissa kunskaper och därmed vunnit allmänbildning; att för sådant afgangsbetyg måtte fordras godkända insikter blott i ett af de tre språken tyska, engelska, franska, och att genom särskilda föreskrifter måtte bestämmas hvad i öfrigt möjligen kunde böra fordras för tillträde till särskilda tjänstebanor och specialskolor;

att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts förslag om inrättande

Om ändrad anordning af rikets allmänna läroverk m. m. vid de högre allmänna läroverken af en särskild avslutningsklass bredvid första årsafdelningen i eventuella gymnasier; af herr *G. F. Gilljam* (motion n:o 42 i Första Kammaren) och herr *H. G. Hjärne m. fl.* (motion n:o 184 i Andra Kammaren): att, i sammanhang med en eventuell förändrad organisation

af rikets allmänna läroverk, vid fjorton högre allmänna läroverk, helst i stiftsstäderna och i Stockholm, måtte bibehållas en sexårig kurs i latin och en fyraårig kurs i grekiska, på sätt i den till läroverkskommitténs betänkande fogade bil. III. närmare angåfves.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen måtte, med afslag å motioner af herrar Berg i Stockholm och Hammarlund, Sundström m. fl. och Lundell, i hvad de rörde förevarande punkt och i de delar de afveke från propositionen, och med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, godkänna följande hufvudgrunder för en omorganisation af de allmänna läroverken:

att rikets allmänna läroverk skulle vara af två slag, nämligen dels realskolor, hvilka skulle bestå af sex ettåriga klasser och ha till ändamål att utöfver omfånget för folkskolans verksamhet meddela allmän medborgerlig bildning, dels ock högre allmänna läroverk, hvilka skulle bestå af en sexklassig realskola och ett gymnasium med fyra ettåriga klasser eller ringar samt ha till ändamål, förutom meddelandet af allmän medborgerlig bildning, att grundlägga de vetenskapliga insikter, som vid universitet eller högre tillämpningsskola vidare utbildades;

att realskolan, utgående från inträdesfordringar, som ej öfverstege det i första klassen af fast folkskola Litt. A inhämtade kunskapsmättet, skulle organiseras enhetligt utan undervisning i latin och i sjätte klassen afslutas med en afgangsexamen, inrättad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad af föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet angifvits samt medförande den kompetens, som framdeles blefve af Kungl. Maj:t bestämd;

att gymnasiet, utgående från det i femte klassen af realskolan inhämtade kunskapsmättet och deladt på två bildningslinjer, realgymnasiet och latingymnasiet, skulle så inrättas, att det i de båda högsta ringarna medgåfve en viss valfrihet och å latingymnasiet för lärjungar, som så önskade, erbjöde tillfälle till undervisning i grekiska samt i fjärde ringen afslutades med en afgangsexamen; samt

b) att herrar Gilljams och Hjärnes m. fl. motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer hade emellertid afgifvits

vid mom. a):

af herr *Berg* i Stockholm, som föreslagit

i fråga om *första stycket* af mom. a):

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

att Riksdagen måtte, med anledning af herrar *Bergs* i Stockholm och *Hammarlunds* motion n:o 181 samt herr *Sundströms* med flera och herr *Lundells* motioner, på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förslag, att de allmänna hufvudgrunderna för läroverkens organisation, för så vidt de berördes i första stycket af förevarande moment, blefve följande:

att rikets allmänna läroverk skulle vara af två slag, nämligen dels realskolor, hvilka skulle bestå af fem ettåriga klasser och ha till ändamål att meddela allmän medborgerlig bildning, dels ock högre allmänna läroverk, hvilka skulle bestå af en femklassig realskola och ett gymnasium med fyra ettåriga klasser eller ringar samt ha till ändamål, förutom meddelandet af allmän medborgerlig bildning, att grundlägga de vetenskapliga insikter, som vid universitet eller högre tillämpningsskola vidare utbildades; och

i fråga om *andra stycket* af mom. a):

att Riksdagen måtte

dels, med anledning af herrar *Bergs* i Stockholm och *Hammarlunds* motion n:o 181 samt herr *Lundells* motion, på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förslag, att de allmänna hufvudgrunderna för läroverkens organisation, för så vidt de berördes i andra stycket af förevarande moment, blefve följande:

att realskolan skulle organiseras utan undervisning i latin och i femte klassen avslutas med en afgangsexamen, innefattande pröfning i minst ett främmande språk;

dels, med anledning af herr *Sundströms* med flera motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under ompröfning, huruvida ej inträdesfordringarna till lägsta realskoleklassen kunde höjas till öfverensstämmelse med de för andra klassen af fast folkskola litt. A anvisade kurser;

af herr *Kvarnzelius*, som ansett, att utskottet bort hemställa:

a) att Riksdagen måtte, med afslag å motioner af herrar *Berg* i Stockholm och *Hammarlund* och *Lundell*, i hvad de rörde förevarande punkt och i de delar de afveke från propositionen, med anledning af herr *Sundströms* med flera motion på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förslag:

att rikets allmänna läroverk skulle vara af två slag, nämligen dels realskolor, hvilka skulle bestå af fem ettåriga klasser och ha till ändamål att utöfver omfånget för folkskolans verksamhet meddela allmän medborgerlig bildning, dels ock högre allmänna läro-

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

verk, hvilka skulle bestå af en femklassig realskola och ett gymnasium med fyra ettåriga klasser eller ringar samt ha till ändamål, förutom meddelandet af allmän medborgerlig bildning, att grundlägga de vetenskapliga insikter, som vid universitet eller högre tillämpningsskola vidare utbildades;

att realskolan, utgående från inträdesfordringar, som ej öfverstege det i andra klassen af fast folkskola litt. A inhämtade kunskapsmått, skulle organiseras enhetligt utan undervisning i latin och i femte klassen avslutas med en afgangsexamen, inrättad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad af föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet angifvits samt medförande den kompetens, som framdeles blefve af Kungl. Maj:t bestämd;

att gymnasiet, utgående från det i fjärde klassen af realskolan inhämtade kunskapsmättet och deladt på två bildningslinjer, realgymnasiet och latingymnasiet, skulle så inrättas, att det i de båda högsta ringarna medgafve en viss valfrihet och å latingymnasiet för lärjungar, som så önskade, erbjöde tillfälle till undervisning i grekiska samt i fjärde ringen avslutades med en afgangsexamen;

af herr *Widén*, med hvilken herrar *Nylander* och *Kvarnzelius* instämt;

af herrar *Säve* och *Redelius*, hvilka ansett, att orden i stycket 4 mom. a) af punkten 1:o »i de båda högsta ringarna medgifver en viss valfrihet» bort utgå;

vid mom. b):

af herrar *Annerstedt* och *E. L. Petersson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till herr *Gilljams* och herr *Hjärnes* m. fl. motioner.

Sedan utskottets under *mom. a)* gjorda hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Berg i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Kärnan i den föreliggande första punkten af utskottets betänkande är det yrkandet, att läroverkets nederskola, som hittills har varit 5-klassig, nu skall utvidgas och bli 6-klassig. Detta är ju i och för sig ett rent organisationsspörsmål, som naturligtvis bort bedömas uteslutande efter sina praktiska följder för undervisningen och för lifvet samt möjligen äfven ur kostnadssynpunkt. Som allmänt känt är, har dock detta spörsmål under sin förberedande behandling blifvit sammankoppladt med två frågor af helt annan art. Den ena är den, som afser löne- och pensionsförbättringen för läroverkslärarne — en förbättring, som enligt min uppfattning är så

behöflig, att jag inom utskottet röstat för bibehållandet af lärarnes hittills gällande lönetursrätt oafkortad och vid 14:de punkten, tyvärr ensam, reserverat mig i sådan riktning. Man har med afseende på denna sammankoppling med all makt sökt göra gällande, att om den minsta ändring i organisationsförslaget vidtages, måste också hela löne- och pensionsförslaget komma att ramla. Häraf har följden blifvit, dels att kritiken inom läroverkslärarnes egen krets, som eljest sannerligen icke odeladt skulle varit till organisationsförslagets fördel, så godt som helt och hållet bragts till tystnad, dels att de riksdagsmän, som till hvarje pris velat bereda läroverkslärarne bättre löner och pensioner, nu pressas att gifva sin röst åt organisationsförslagets alla detaljer, huru mycket de än kunna ha att invända mot detta förslag i och för sig.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

En annan fråga, som man alltjämt låtit spela in vid bedömandet, är af, så att säga, storpolitisk art. Man har, särskildt i det yttersta af dessa dagar, låtit förstå, att frågan: fem klasser eller sex? rent af skulle göras till en kabinettsfråga. Ägde sådant tal någon grund, vore det alldeles gifvet, att med det stora och berättigade förtroende, som Andra Kammaren hyser för den nuvarande innehafvaren af ecklesiastikportföljen, hela denna sak vore på förhand klappad och klar och att allt diskuterande för och mot, med skäl mot skäl, endast vore ett tidsödande spegelfäkteri, eftersom de afgörande skälen i alla händelser icke vore de, som ligga i saken själf, utan de, som ligga *utom* densamma. Så länge man emellertid ännu ej från verkligen vederbörligt håll har något uttalande i den vägen, torde det ursäktas, om jag föreställer mig, att frågan fortfarande i någon mån står öppen för meningsbyte, och har jag därför dristat mig påkalla kammarens uppmärksamhet för några ord.

Hvad jag har att säga kan kort och godt sammanfattas sålunda: genom att bifalla hvad utskottet i de båda första styckena af förevarande punkt tillstyrkt skulle Andra Kammaren — om jag får använda ett sådant uttryck — skrinlägga sitt gamla, sedan årtionden utbildade och stadigt fasthållna reformprogram. Genom att gå in på hvad utskottet begär skulle kammaren uttala sig för att läroverkets nederskola skulle bestå af 6 klasser; att inträdesfordringarna till första klassen icke skulle öfverstiga, men väl kunna understiga första folkskoleklassens kurser; vidare att den allmänt-medborgerliga bildningspröfningen skulle utan tillfälle till valfrihet obligatoriskt omfatta *två* främmande språk; samt att de, som ämnade utträda i det praktiska lifvet, skulle i regel kvarhållas i läroverket ända till 16—17 års ålder. Hvar och en, som har något minne af Andra Kammarens gamla skolprogram alltifrån landtmannapartiets kamp- och stormaktsdagar, vet väl, att hvad man *nu* bjuder är i *alla* punkter, utom rörande latinets uppskjutande till sjätte klassen, snörrätt stridande däremot.

I fråga om nederskolans omfång har, som vi veta, Andra

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.

(Forts.)

Kammaren yrkat, att klasserna nedom gymnasium skola afskiljas och bilda en allmänt medborgerlig barndomsskola. Och långt ifrån att vilja utvidga denna från 5-klassig till 6-klassig, har kammaren städse önskat, att den, därigenom att inträdesåldern höjdes till 10 eller 11 år, skulle förkortas från 5-klassig till 4-klassig eller ännu starkare. Redan år 1867 — således vid den första riksdagen under det nya representationskicket — uttalade sig Andra Kammaren för inträdesålderns höjande till 11 år och för borttagandet af klasserna 1 och 2, alltså för samma ordning, som nu finnes genomförd i våra grannländer Norge och Danmark. Följande år 1868 upprepade Andra Kammaren samma fordran och fick då i fråga om första klassen med sig äfven Första Kam- maren, hvaraf följden blef, att denna klass då indrogs och inträdes- åldern höjdes till 10 år. Men på hemställan af en konservativ läroverkskommitté gjordes reformen snart om intet, därigenom att år 1878 Kungl. Maj:t å nyo nedsatte inträdesåldern till 9 år. Detta föranledde Andra Kammaren att återupptaga sitt gamla önskemål om inträdesålderns höjande och inträdesfordringarnas ökande, och detta kraf har kammaren sedan flera gånger upp- repat, nämligen åren 1880 och 1881 samt 1890 och 1892, sist- nämnda gång, år 1892, på *enhälligt* förslag af statsutskottets *samtliga* medlemmar från denna kammare. Principiellt upprepades slutligen samma yrkande 1894 på hemställan af kammarens första tillfälliga utskott.

I fråga om antalet främmande språk i den allmänt medbor- gerliga barndomsskolan och vid dess afgangspröfning har Andra Kammaren alltid hållit på, att endast *ett* främmande språk härvid skulle vara obligatoriskt, och detta såväl när det gällt att omge- stalta de fullständiga läroverkens fem lägre klasser till en sådan allmänt medborgerlig skola som när det varit fråga om att för samma ändamål organisera särskilda läroverk vid sidan af de full- ständiga. Alltid har Andra Kammaren på det bestämdaste häfdat, att vare sig den allmänt medborgerliga skolan skall erbjuda och till- handahålla undervisning i två eller tre främmande språk, så skulle dock för hvarje särskild lärjunge endast *ett* sådant vara obligatoriskt. Så har kammaren uttalat på förslag af tillfälliga utskott 1880 och 1881 samt på förslag af statsutskottet 1892 och 1893. Vid detta senare tillfälle, 1893, voro till och med de nio reservanterna från Första Kammaren i detta hänseende alldeles ense med samtliga utskottsledamöter från Andra Kammaren.

I fråga slutligen om lämpligaste åldern för afgang från den allmänt medborgerliga skolan och för afläggande af den allmänt medborgerliga bildningspröfningen har Andra Kammaren likaledes upprepade gånger uttalat sig. Längre har den betecknat denna ålder med det något obestämda uttrycket konfirmationsåldern — märk väl: konfirmationsåldern, icke året *efter* konfirmationsåret. Alltsedan frågan om en afgangsexamen å mellanstadiet på fullt

allvar kom upp på dagordningen har man emellertid användt den mera bestämda beteckningen, 15—16 års ålder, om hvars innebörd mig veterligen aldrig förrän i år yppats någon som helst tvekan. För denna ålder såsom lämplig afgangsålder har Andra Kammaren uttalat sig 1892, 1893 och 1899.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Jag tror, att ingen, som med fördomsfri blick studerar den hållning, Andra Kammaren under mer än en mansålder intagit i läroverksfrågan, skall kunna undgå att finna, att denna hållning bestämts af en mer eller mindre klart medveten *demokratisk* tendens, hvilken under årens lopp fått sitt uttryck i det reformprogram, som trots alla politiska växlingar i öfrigt blifvit af denna kammare med märklig seghet fasthållet och fullföljdt. Korteligen kan detta program sammanfattas så: en allmänt medborgerlig skola med högst 5, helst 4 eller ännu färre klasser, med en inträdesålder af minst 10 år, med en afgangsålder af högst 15—16 år och med en avslutande pröfning, obligatoriskt omfattande blott ett enda främmande språk.

Nu har jag visserligen hört antydast, att det möjligen kunde förhålla sig med Andra Kammarens reformprogram som med skulder, nämligen att de efter 10 år blifva preskriberade. Andra Kammaren är — menar man — nu ingalunda densamma, som den var 1892 eller 1893, och det är därför alldeles i sin ordning, att dess gamla läroverksprogram nu, den 3 maj 1904, skall definitivt stoppas i skrinet.

När jag frågar mig, hvilka i saken själf liggande skäl, som skulle förmå kammaren att kasta sina förra uppfattningar och önskemål i föreliggande fråga ifrån sig, har jag icke kunnat finna något svar. Jag har därför trott mig kunna vidhålla kammarens gamla önskemål, och jag har, herr talman, i form af reservation yrkat bifall till dessa. Ett af dem — det, som rör inträdesfördringarna till lägsta klassen — har här fått formen af ett skrifvelseförslag, men om mina meningsfränder i kammaren hellre skulle önska ett mera bestämdt uttalande härom, skall jag med nöje ansluta mig därtill.

För närvarande yrkar jag emellertid bifall till den hemställdan i fråga om första punkten mom. a), första stycket, som jag i min reservation framlagt.

Häruti instämde herrar *Nydal, Pettersson* i Södertälje, *Wallis, Branting, Johansson* i Öija och *Lundgren*.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Den föregående ärade talaren beklagade, att föreliggande organisationsfråga på ett ödesdigert sätt blifvit sammankopplad med frågan om lärarnes löne-reglering. Det ligger nog i viss mening en sanning under hans klagan. Men, mina herrar, den historiska förklaringen till en sådan sammankoppling torde vara att söka just i detta rum. Det

Om ändrad anordning af rikets allmänna läroverk m. m. är Andra Kammaren, som från början med stark hand länkat de båda frågorna tillhopa, och det lærer icke heller kunna bestridas, att de hänga nära tillsammans.

(Forts.) Däremot vill jag bestämdt tillbakavisa den beskyllningen, som af samme talare utkastades mot Sveriges elementarlärarekår, nämligen att det sätt, hvarpå lönefrågan i den kungl. propositionen behandlats, skulle bragt läroverkslärarnes kritik till tystnad. Det är, mina herrar, *icke* så. Vi ha tvärtom erfarit, hurusom från Växjö och andra orter i landet ett högljudt klander låtit sig förnimmas särskildt från naturvetenskapsmännens sida, hvilka påstått, att deras ämnen icke blifvit vederbörligen tillgodosedda. För öfrigt ha läroverkslärarne haft tillfälle att redan under frågens föregående behandling å ämbetets vägnar uttala sig öfver det kungliga förslaget. Den därvid utöfvade kritiken, som ingalunda i allo varit mild, har sammanfattats i ett utdrag, som med den kungl. propositionen utdelats. Dessutom veta herrarne nog, att äfven i afseende på lönefrågas behandling belåtenheten icke varit så allmän, att icke åtskilliga missljud å möten och i utdelade publikationer låtit höra sig ända in i dessa sista dagar. Kritiken har sålunda *icke* blifvit bragt till tystnad.

Nu påstod samme ärade talare vidare, att Andra Kammaren, om den ginge in på föreliggande organisationsförslag, skulle, som han sade, »skrinlägga» sitt gamla program i läroverksfrågan. Han gaf oss en liten öfverblick öfver denna frågas föregående behandling och redogjorde för hvad som enligt hans mening vore hufvudpunkterna i Andra Kammarens reformprogram.

Men, mina herrar, hvad är väl afsikten med uppställandet af ett program? Det är ju att framhålla de viktigaste önskemål, som för ögonblicket, i den närvarande tiden, äro aktuella. Dock, liksom »tiderna förändras och vi med dem», kan väl också ett en gång uppställt program understundom behöfva ändras. Och jag håller före, att ett segt och halsstarrigt fasthållande vid ett gammalt program icke är rätta sättet att föra en samhällsviktig kulturfråga fram till en fruktbarande lösning. För öfrigt påstår jag, att det program, Riksdagen senast framställt i läroverksfrågan, är det, som innehålles i Riksdagens år 1899 aflättna skrifvelse till Kungl. Maj:t i denna fråga. Detta program blef, såsom många af de närvarande utan tvifvel ha i godt minne, utan nämnvärd meningsskiljaktighet antaget af denna kammare. Det har sedan legat till grund för läroverkskommitténs arbeten och det har, såsom herrarne torde finna, lojalt genomförts i Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag.

Visserligen är sant, att Andra Kammaren under en tidigare period flere gånger yrkat på indragandet af de allmänna läroverkens första klass. Det är också alldeles riktigt anmärkt af den föregående talaren, att man den tiden tänkte sig den lägre skolan endast femklassig eller ännu mer afknappad till antalet klas-

ser. Men i midten på 1890-talet inträffade en afgjord ändring i åsikterna härom. Man började finna, att om den medborgerliga bildningen i den för alla lärjungar gemensamma skolan skall bli af nämnvärd betydelse, om den skall kunna erhålla sin själfständiga afslutning genom en examen, som åtminstone i vissa afseenden kunde träda i stället för den hittills så godt som allena-härskande studentexamen och för unge män öppna ett välbehöfligt tillfälle att tidigare träda ut i det praktiska lifvet, då måste man utvidga den grundläggande skolan med ytterligare en klass utöfver den femte. Detta kräde den ålder och det mått af de kunskaper, som äro af nöden för en yngling, om han med framgång skall kunna reda sig på egen hand. Detta kräde äfven hänsynen till de många, man i denna fråga ville hafva med sig, men som ännu tvekade, nämligen de, som hyste betänkligheter till följd af de klassiska språkens tillbakaflyttande, hvilket måste bli en nödvändig följd af reformen. När därför vid 1896 års riksdag, liksom ock i ett utlåtande år 1898 af Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 1, som af kammaren bifölls, och i Riksdagens meranämnda skrifvelse af år 1899, uttalades det önskemålet, att det lägre läroverksstadiet för att kunna meddela en vid konfirmationsåldern afslutad, medborgerlig bildning borde tillökas med en särskild sjätte klass af mera praktisk läggning för deras behof, hvilka därifrån ämnade mer eller mindre omedelbart träda ut i lifvet, när så skedde, menar jag, att det är Riksdagen och särskildt Andra Kammaren, som utvecklats sig i enlighet med tidens kraf, medan åter den ärade motionären kvarblifvit på sin gamla ståndpunkt, hvilken alltså i detta afseende kan betecknas såsom »reaktionär».

Jag sade nyss, mina herrar, att Kungl. Maj:ts proposition i ämnet innebär ett lojalt genomförande af det program, som innehålles i Riksdagens skrifvelse af år 1899. I denna skrifvelse begäres nämligen icke allenast en för lärjungar i 15—16-års-åldern afsedd, af viss kompetens åtföljd *afgångsexamen*. Där begäras också de ändringar i läroverkens organisation, hvilka af denna åtgärd kunde blifva en följd. Bland sådana organisationsändringar framhåller Riksdagen i sin skrifvelse först och främst önskvärldheten af, att den gamla, för olika åldrar och bildningsmål afsedda, år 1848 upphäfd *skillnaden mellan skola och gymnasium* måtte återupplifvas. I riksdagsskrifvelsen framhålles vidare — och äfven detta har blifvit iakttaget — att nämnda examen efter inhämtandet af ett tillräckligt mått allmänt medborgerlig bildning borde förläggas icke till femte, icke heller till sjätte klassen, utan till *en med nedre sjätte klassen parallell slutklass*, afsedd för deras behof, som vid tidigare år skulle träda ut i det praktiska lifvet, och Riksdagen yttrade till och med, att denna klass borde anordnas vid samtliga fullständiga och femklassiga läroverk. Ytterligare framhålles i riksdagsskrifvelsen nödvändigheten af, att de *nationella bildningselementen*, särskildt modersmålet, fäderneslan-

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

dets historia och statskunskap, måtte få en förstärkt ställning i avslutningsklassen och å gymnasiet. Där påyrkas ock, att större *valfrihet* mellan vissa ämnen, särskildt mellan språken å det högre stadiet, måtte införas, så att det nya gymnasiet verkligen kunde blifva ett mellanled mellan skolan och akademien samt bättre än det nuvarande högre stadiet skickadt att förbereda till själfständiga studier. Slutligen uttalas i riksdagsskrifvelsen, att *tiden för latinets studium borde framskjutas*, hvarvid dock frågan om det sätt, hvarpå detta framskjutande helst borde ske, öfverläts åt en kommande utredning att påvisa.

Alla dessa i Riksdagens skrifvelse af år 1899 uttryckta önskemål hafva i det af Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget blifvit sorgfälligt iakttagna.

Utan att för närvarande närmare ingå på detaljerna af detta förslag skall jag emellertid gentemot den förste ärade talaren tillåta mig framhålla, att det kungliga förslaget just i flera viktiga punkter förverkligar äfven Andra Kammarens *gamla* program. Dels innehåller nämligen förslaget bestämmelser angående den allmänt medborgerliga bildningens stärkande genom en utsträckt gemensamhetsskola, så beskaffad, att den tillika väsentligen kan tjäna som grundval för fortsatta, mera vetenskapliga studier. Dels föreslås ock, att studiet af latinet skall framskjutas till gymnasiet eller nedre sjätte klassen, hvilket är af så stor vikt därför, att härigenom öppnas en vidsträckt möjlighet att omdana kurserna i skolans lägre klasser så, att dessa kunna komma att meddela en modern humanistisk bildning. Den svenska litteraturen och historien, de lefvande språken och icke minst naturvetenskaperna, hvilka ingå som betydelsefulla moment i en sådan bildning, kunna därigenom komma till sin rätt mer än hittills och hela undervisningen långt mer än nu lämpas efter barnålderns fattningsgåfva. Slutligen har också läsåret, såsom Andra Kammaren flera gånger påyrkat, fått en måttlig och väl afvägd förlängning emot det att det i flera afseenden olämpliga och i hög grad impopulära feriearbetet afskaffas. Därigenom vinnes åt lärjungen mera lugn och ro under terminerna för de icke ökade årskursernas genomgående äfvensom möjlighet att förkorta lästimmarnas längd från 50 till 45 minuter, en reform, som särskildt från läkarehåll framställt såsom högeligen önskvärd. Därigenom vinnes slutligen och icke minst, att skolungdomen under ferierna får en samlad, af lexläsning ostörd fritid för välbehöfligt stärkande af sina fysiska krafter.

Det kungl. förslaget innehåller jämväl en hel del andra reformtankar, värda att taga vara på. Af dessa vill jag särskildt framhålla en, nämligen inrättandet af en *öfverstyrelse*, som kan taga ledningen på det pedagogiska området och vid utförandet af reformen tillse, att den blir en reform i verklig mening och icke blott en reform på papperet. Slutligen är ock med förslaget förknippad en *lönereglering*, som för läroverken är af stor betydelse,

enär lärarne vid bifall därtill skulle kunna gå till sin gärning med glädje och trygghet, icke med suckan. Och detta är ett hufvudvillkor för undervisningens trefnad och gagn.

För min del har jag icke i någon punkt reserverat mig mot det från utskottet föreliggande betänkandet, dock icke därför att jag i alla detaljer delar utskottets mening. Tvärtom har jag i en del mindre frågor hyst en afvikande åsikt, något, som jag redan visat genom den reservation, jag till läroverkskommitténs betänkande afgifvit, särskildt i fråga om *realskolans språkbildning*. Jag är ense med utskottet därutinnan, att denna skola måste som regel göras tvåspråkig, om den skall kunna tillfredsställa här ifrågasvarande behof af medborgerlig bildning. Men å andra sidan anser jag, att det vore nyttigt att medgifva valfrihet med afseende på det ena af de båda främmande språken, äfvensom att realskol-examen finge af dem, som så önskade, afläggas i blott *ett* af dessa språk. Detta skulle blifva af gagn dels med hänsyn därtill, att det finnes lärjungar, som hafva bättre gagn af att läsa ett språk, som de kunna lära ordentligt, än två språk, som af dem eljest endast slarfvigt skulle inhämtas, dels ock i det afseendet, att privata samt kommunala skolor då kunde friare, vid sidan af den tvåspråkiga statstypen, inrätta sina språkstudier.

Jag har vidare trott, att åtgärder borde vidtagas för att stärka *ungdomens fysiska uppfostran*, och min mening i detta afseende har jag likaledes framhållit i min reservation till läroverkskommitténs betänkande.

Äfvenså hade jag önskat, att man, bättre än hvad nu blifvit föreslaget, kunnat tillgodose *lärarinnornas* och jämväl *extra lärarnes ekonomiska ställning*. Jag håller emellertid före, att detta är en fråga, som lättare löses i framtiden.

Framförallt finner jag påkalladt att i vissa delar omskapa och utveckla *lärarbildningen*. Ty, mina herrar, läroverkens organisation och en tillfredsställande lönereglering för deras lärare äro icke allt. Läraren, som dagligen skall verka i skolan och praktiskt genomföra det nya, som här afses, måste vara så utbildad för sitt kall, att han mäktar, i sin mån, förverkliga det nya programmet.

Dylika önskemål anser jag emellertid i framtiden lätt nog skola kunna nås, blott vi nu få genomfördt det förslag, som här föreligger.

Sålunda, herr talman, ehuru åtskilligt kunde vara att önska annorlunda, är det min mening, att Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag innebär så många nyttiga och för framtiden fruktbarande uppslag, att det skulle vara ett ödesdigert missgrepp af reformvänner, som önskade gå längre, att tillbakavisa detsamma. Rom byggdes icke på en dag. Hvad som nu icke kan ernås, kan, om detta steg tages, lättare nås en annan gång. Det bästa bör icke få vara en fiende till det goda. Lifligt öfvertygad, som jag

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

är, att vi nu stå inför ett afgörande af läroverksfrågan, som är viktigare och mera genomgripande än något, som i detta afseende förelegat Riksdagen sedan år 1849, då sammanslagningen af skola och gymnasium skedde, tillåter jag mig i den ungdoms namn, som vi lärare äro satta att fostra och som har stort intresse af, att det kommer till stånd en mera tidsenlig och tidigare avslutad medborgerlig bildningskurs, hemställa om bifall till utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Kvarnzelius: Såsom herrarne torde finna, har jag vid denna punkt haft en från utskottet afvikande mening. Jag har nämligen ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den af herr Sundström m. fl. afgifna motionen angående indragning af de allmänna läroverkens nuvarande första klass. Jag har icke kunnat blifva öfvertygad om förmånen af bibehållandet af denna klass af de skäl, som inom utskottet anförts därför eller i betänkandet anförts för afslag å motionen. Ju mera jag sökt sätta mig in i frågan och ju mera jag sökt klargöra min tankegång i densamma, desto mera har jag kommit till den öfvertygelsen, att det är ett förmligt statsslöseri att uppehålla denna första klass, som i allo bör kunna ersättas af folkskolan. Denna tanke om första klassens indragning är ingalunda ny, utan den härstammar ända från 1860-talet. Den framkom då i en motion, där det yrkades på indragning af de allmänna läroverkens både första och andra klasser. Skälet, hvarför detta yrkande först uppkom, torde väl hafva varit af ekonomisk natur, således ett sparsamhetsskäl, men det dröjde icke synnerligen länge, förrän krafvet kom att uppställas på grund af betydligt mera tungt vägande skäl af social betydelse, skäl af det innehåll, att en indragning af första klassen skulle gifva folkskolan en mera berättigad plats såsom ett led i undervisningsväsendet än hvad den då hade och fortfarande har. Det skulle utan tvifvel ur social synpunkt medföra afsevärda fördelar till fromma för landets befolkning, om barnen i början af sin undervisning och icke alltför kort tid komme att gemensamt undervisas vid samma undervisningsanstalt. Nu är det ju så, att öfverklassens barn sällan eller aldrig begagna sig af folkskolan. Det gifves visserligen undantag, erkännansvärda undantag, men i de flesta fall betraktas nog folkskolan af de högre klasserna såsom en fattigskola, och detta är beklagligt icke minst för landets eget bästa.

Då nu Riksdagen står i begrepp att företaga en så genomgripande omorganisation af undervisningsväsendet som den, hvilken nu föreligger till pröfning, förefaller det mig, som om detta kraf på indragning af de allmänna läroverkens första klass skulle vara mycket blygsamt. Det är, synes mig, minimum af det, som vännerna af folkskolan — och dit vilja vi ju alla räknas — borde uppställa såsom sitt kraf. Det har sagts — och icke utan skäl —, att folkskolan är det svenska folkets ögonsten. Här har Andra

Kammaren tillfälle att visa, att detta tal icke endast är en fras, utan att det äfven ligger mening bakom orden.

Ja väl, säger man, men folkskolan kan icke öfvertaga den undervisning, som nu meddelas i de allmänna läroverkens första klass. Gå vi till den kungl. propositionen, så finna vi där å sid. 75 en jämförelse mellan kursplanerna i folkskolans andra klass och i de allmänna läroverkens första klass. Där ser man, att undervisningen i *kristendom* omfattar 3 timmar i veckan i realskolans första klass och 5 timmar i veckan i folkskolans andra klass. I *modersmålet* undervisas 8 timmar i veckan i folkskolans andra klass mot 5 timmar i veckan i realskolans första klass. Undervisningen i folkskolans andra klass omfattar således i ett så viktigt ämne som modersmålet 3 timmar i veckan mera än i realskolans första klass. Beträffande *tyska* språket är det ju nu så ställt, att ingen undervisning i detta ämne meddelas i folkskolan, under det att i detta ämne meddelas undervisning 6 timmar i veckan i realskolan. Men kompetenta personer, språkmän hafva dock förklarar, att en uppflyttning af studiet af främmande språk till ett högre åldersstadium icke endast låter sig göra, utan ur pedagogisk synpunkt rent af är önskvärd och till fördel. *Historia* läses två timmar i veckan såväl i folkskolans andra som i realskolans första klass och detsamma är förhållandet med *geografi*. *Matematik* läses 5 timmar i veckan i folkskolans andra klass mot 4 timmar i veckan i realskolans första klass, och detta är ju också ett viktigt grundläggande ämne för studierna i synnerhet på reallinien. *Naturlära* läses två timmar i veckan i hvardera klassen. I *välskrifning* undervisas 1½ timme i veckan i folkskolans andra klass mot 2 timmar i veckan i realskolans första klass och i *teckning* 1 timme i veckan i hvardera klassen. Här af synes ju tydligt, att undervisningen i folkskolans andra klass mycket väl motsvarar den undervisning, som meddelas i realskolans första klass.

Vidare säges det, att folkskolelärarne skulle vara inkompetenta att meddela denna undervisning. Jag har mer än en gång hört denna invändning uttalas, men jag har fåfängt sökt få något skäl för detta påstående. Ingen har kunnat lämna något sådant. Däremot har jag funnit flera uttalanden, som gå i alldeles motsatt riktning, och vid forskning i riksdagshandlingarna från föregående år har jag funnit ett synnerligen beaktansvärdt uttalande i denna riktning från en f. d. ledamot af kammaren, nämligen herr Lyttkens. Då denna fråga vid 1892 års riksdag förelåg, uttalade han följande, som jag skall be att få här återgifva: »Jag har — säger han — funnit, att mången gång är den undervisning, som meddelas i folkskolan uti skrifning, innanläsning och räkning, bättre än den, som bestås i dessa ämnen uti de allmänna läroverken. Ty dessa lägga i första klassen icke så mycket an på dessa ämnen. Om man jämför kunskapsmättet hos pojkar i folkskolans nyssnämnda klass med lärjungarnes i de allmänna läroverkens första

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk n. m.
(Forts.)

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)*

klass, är detta mången gång bättre hos de förra än hos de senare. Hvarför? Jo, därför att en folkskolelärare har genomgått en ordentlig undervisningsanstalt, seminariet, där han fått lära sig en ordentlig metod för att meddela undervisning i dessa ämnen, hvar-
emot lärarne vid de allmänna läroverken icke inhämtat någon dylik undervisningsmetod. Desse lärares profårskurs utgör icke något, som kan bibringa dem metod i att undervisa mindre barn. Det är dessutom ett slöseri med penningar och krafter att i första klassen, där endast småbarn gå, använda dessa många och dyra lärare, då den undervisning, som de meddela, kan åstadkommas lika bra och för bättre pris på annat sätt. För min del är jag fullt öfvertygad därom, att vi skulle göra både barnen och elementarlärarne nytta och gagn, om inträdesexamen till den nuvarande andra klassen, den blifvande första, vid de allmänna läroverken sattes i samma proportion med de ämnen, som genomgåts i folkskolans andra klass enligt normalplanen. Med den undervisning, som våra folkskolelärare fått, kunna de mycket väl fylla de i normalplanen upptagna fordringarna på undervisning i de ifrågakommande ämnena, så att den kan läggas till grund för inträdesexamen i allmänna läroverken. Kan folkskolan i detta fall fylla platsen för elementarläroverkens första klass, så vet jag icke, hvarför man skall använda den dyrbara attiralj, som nu användes för de små barnen i allmänna läroverkens lägsta klass.» Sanningen af detta uttalande tror jag man får mycket svårt att jäfva. Om man sålunda får den nppfattningen, att folkskolan mycket väl kan öfvertaga och fullfölja den undervisning, som för närvarande meddelas i elementarläroverkens första klass, då är det också tydligt, att det måste anses vara ett slöseri med statens medel att fortfarande upprätthålla denna första klass. Och det är icke om småsummor det i detta fall är fråga. Beräkningarne visa, att kostnaderna för denna första klass uppgå till minst 300,000 kr. årligen. Det är icke 300,000 kr. för en gång, hvilket belopp ju ofta är föremål för mycken profning inom denna kammare, innan kammaren beviljar ett sådant belopp, utan det är 300,000 kr. om året, som åtgå, fullständigt utan att vara af behofvet påkallade.

Nu säger utskottet, då det skall försöka med skäl visa olämpligheten af herr Sundströms m. fl. motion, att anslutningen skall ske efter det kunskapsmått, som inhämtas i andra klassen i folkskolor, anordnade efter normalplanen, typen, litt. A., men att statistiken visar, att under år 1899 endast 11,7 % af samtliga i folkskolan undervisade barn fått denna undervisning. Ett sådant resonemang är emellertid fullständigt betydelselöst förnämligast därför, att det redan nu är stadgadt, att inträdesfordringarne skola lämpas efter det kunskapsmått, som inhämtas i första klassen af folkskolan, typen litt. A. Om således detta skäl föreligger mot bifall till herr Sundströms motion, föreligger det äfven mot bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Nu är det emellertid så, att folkskolan

i detta fall utvecklar sig mycket snabbt. Vid 1892 års riksdag lämnades den upplysningen, att det fanns endast 2,5 % af samtliga i folkskolan undervisade barn, som fått åtnjuta undervisning enligt litt. A. År 1899 var det, såsom förut nämnts, 11,7 %. År 1901 skulle enligt en uppgift i herr Bergs reservation detta ha stigit till något öfver 24 %. Detta synes mig vara ett tydligt bevis för, huru snabbt folkskolan under senare åren utvecklats sig i motsats till hvad på många håll gjorts gällande.

Statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet har för öfrigt på ett ställe i den kungl. propositionen uttalat, att folkskolan är stadd i snabb utveckling. Om herrarne se på sid. 140 motiverar statsrådet där indragandet af en del små läroverk, och i det sammanhanget yttrar statsrådet följande: »Äfven i ett annat afseende hafva förhållanden tillkommit, hvilka kunna föranleda indragning af en del s. k. småläroverk. Dessa inrättades nämligen på en tid, då folkskoleväsendet ännu ej var ordnad, och hade följaktligen då ett kännbart bildningsbehof att fylla. Men i samma mån folkskolan utvecklats och satt sig ett högre mål före, i samma mån hafva dessa mindre läroverk förlorat sitt berättigande». På grundvalen af detta yttrande föreslår så statsrådet indragandet af dessa mindre läroverk. Däraf framgår ju tydligen, att statsrådet själf erkänner, att folkskolan så utvecklat sig, att dessa små läroverk förlorat sitt berättigande. Då synes det mig också, att folkskolan så utvecklat sig, att realskolans första klass har förlorat sitt berättigande.

Det har funnits skäl betydligt mera vägande, som emellertid nu genom det kungl. förslaget undanröjas. Det är *latinets* nuvarande ställning i de allmänna läroverken, men såsom nu blifvit föreslaget, uppflyttas latinundervisningen till gymnasiet. Därigenom har ju äfven detta skäl förlorat sin betydelse.

Vid samma riksdag, som jag nyss antydde, eller 1892, yttrade en af kammarens ännu kvarvarande ledamöter, herr Höjer, angående indragningen af första klassen några ord, däri han tillstyrkte denna indragning. Men han gjorde den reservationen, att han trodde icke, att tidpunkten nu kanske var inne, just därför att latinets hade den dominerande plats på skolschemat, som det då hade. Han sade: »Jag är således alldeles principiellt af den åsikt, att vi förr eller senare måste till folkskolorna öfverflytta den undervisning, som nu meddelas till en början i den lägsta klassen af våra läroverk. Och likaså är det min öfvertygelse, af skäl, som förut blifvit anförda och som jag icke nu vill trötta kammaren med att upppepa, att detta blefve till förmån för folkskolan och åtminstone icke till någon skada för de allmänna läroverken, om blott höga vederbörande såge till att vid en ny indragning af första klassen det icke ginge såsom förra gången, då reformen blef någonting helt annat, än hvad den från början var ämnad att blifva.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.

(Forts.)

Det enda, som hos mig skulle väcka tvekan, skulle vara oviss-
heten därom, huruvida folkskolan i sitt nuvarande skick verkligen
är kapabel att lämna den undervisning, som de allmänna lärover-
ken lämna i sin lägsta klass, bortsedt från undervisningen i tyska.
Jag är ju själf icke folkskolans man, utan får lof taga reda på
folkskoleförhållanden ur böcker eller meddelanden af förståndige
män, hvilka äro mera hemmastadda i dessa förhållanden än jag.
Och till följd af de upplysningar, jag sålunda fått, har jag icke
någon den allra ringaste tvekan att, om det så vore i detta nu,
taga och öfverflytta den undervisning, som nu meddelas i våra
läroverks första klass, med undantag af undervisningen i tyska, till
folkskolan.

Men jag har likväl ett men att göra, herr talman! Om en
öfverflyttning utaf första klassen i våra elementarläroverk skall
ske, så är det af pedagogiska skäl alldeles nödvändigt, att det icke
sker förr åtminstone, än latinet blifvit uppflyttadt i sjätte klassen.
Utaf pedagogiska skäl, mina herrar! Det synes mig nämligen vara
alldeles orimligt, att vi skola låta pojkarne börja med tyska språket
i nuvarande andra klassen för att låta dem hålla på därmed endast
i två år och därefter i fjärde klassen låta dem börja med latin, i
femte klassen med franska och i sjätte med grekiska eller engelska.
En så hastig succession i språkundervisningen är af pedagogiska
skäl alldeles orimlig.

Jag är till den grad öfvertygad därom, herr talman, att jag
skall bedja att få yrka bifall till statsutskottets förslag, men så
formuleradt: »att Riksdagen, med anledning af herrar I. Månssons
Fr. Bergs och Hammarlunds samt I. Lyttkens' motioner, måtte för
sin del besluta, att, under förutsättning att latinets inträde i läro-
verken uppskjutas till nuvarande sjätte klass, nuvarande första
klassen vid samtliga högre och femklassiga läroverk indrages» o.
s. v. Ja, det är åtskilligt mera af hvad herr Höjer anført till
förmån för indragning af första klassen, som kunde citeras, men
jag vill icke besvara kammaren därmed.

Ja, säga lärarne, i *princip* ha vi icke något att invända emot
indragning af första klassen, det säga de i dag, i *princip* är det
riktigt, bara icke *nu*; folkskolan är icke tillräckligt utvecklad. Ja,
alldeles samma skäl anfördes år 1867. Det har sålunda snart 40-
årig häfd, detta principiella motstånd. Då var det en riksdagsman
i Andra Kammaren ifrån Östergötland, herr C. A. Larsson, som
yrkade indragning af de två lägsta klasserna i läroverken. Stats-
utskottet afstyrkte motionen med följande ord: »Då folkskolan i
allmänhet ännu icke torde hafva nått den utveckling, att det af
motionären väckta förslaget kan genomföras, får utskottet, med
erkännande af riktigheten af det syfte, motionären afsett, hemställa
om afslag». Ja, det var alldeles samma ståndpunkt för 37 år
sedan, som herrarne intaga i dag. Men ingen vill väl förneka,
att folkskolan under denna tid utvecklat sig med jättesteg, och att

de skäl, som år 1867 möjligen kunde anses äga berättigande, icke i dag kunna tillmätas någon betydelse.

Statsrådet och utskottet ha emellertid icke helt kunnat affärda detta kraf — tanken på indragningen af första klassen. För att då på något sätt ge sitt erkännande till känna, för att visa något tillmötesgående, säger statsrådet, att han har intet att erinra mot tanken att *försöka* med en indragning af första klassen, där kommunerna så önska och folkskolan är väl utrustad, och utskottet återupprepar detsamma. Detta har jag förut karakteriserat såsom en fras, och jag har icke kommit ifrån denna ståndpunkt. Jag anser fortfarande detta vara en fras att tänka sig, att någon stad här i landet skulle komma in till Kungl. Maj:t och begära att blifva befriad ifrån en del af den undervisningsanstalt, för hvilken staten betalar hela kostnaden, och i stället lägga denna del på folkskolan, för hvilken kommunen bidrager med minst $\frac{1}{3}$ och i de flesta städer med mycket mera. Det är tydligt, att när en kommun kommer med en dylik framställning, då får vederbörande departementschef anledning fråga sig: lefver jag icke längre i den krassa egoistiska tid, hvori jag förut lefvat, har jag blifvit förflyttad till det tusenåriga riket, när så oegennyttiga bevekelsegrunder för en gång göra sig påmint hos Kungl. Maj:t? Jag tror, som sagdt, att icke någon kommun kommer att göra en dylik framställning, om det kungliga förslaget vinner bifall. Nej, motståndet kommer nu nog som alltid i främsta rummet ifrån de högre klasserna, och därefter kommer motståndet i många fall, sorgligt att säga, ifrån läroverkens egna målsmän och äfven ifrån läroverkets lärare. Och det är icke att undra på kanhända, ty ett bifall till herr Sundströms motion skulle naturligtvis i betydlig mån minska befordingsmöjligheterna inom de allmänna läroverken. Det skulle i ett slag skaffa bort en hel del ordinarie platser vid läroverken. Således, om någon gång denna tanke verkligen på allvar skall tagas upp, skulle det vara vid det tillfälle, då genom omorganisation ett antal nya platser inrättas. Så är fallet här, då en sjätte klass inrättas vid en hel del läroverk. Nu är alltså tillfälle att indraga första klassen och att utan alltför stora anslag placera dessa lärare i sjätte klassen, utan att befordingarne därigenom blifva hämmade i synnerligen hög grad.

Dessutom är det nog ett annat skäl, som gör sig gällande. Det nämligen, att läroverklärarne härigenom skulle få afstå någon del af det verksamhetsfält, öfver hvilket de förut disponerat, åt folkskolelärarne. Det skulle kännas något generande, om folkskolelärarne skulle få taga någon del i det arbete, som läroverkslärarne förut uteslutande haft för sig själfva.

Som jag förut sagt, om Andra Kammaren *verkligen* vill vara sparsam, *verkligen* vill medverka till en rationell och för landet gagnelig reform af vårt skolväsende, bör den nu häfda sitt gamla kraf på första klassens indragning. Jag har i detta fall, som jag

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

i början antyde, affattat en reservation, hvars yrkande återfinnes på 152 och 153 sidorna i betänkanudet. Där förekomma emellertid i andra stycket tre ord, hvarå min uppmärksamhet blifvit fäst och hvilka äro något otydliga. Där står: »inträdesfordringar, som ej öfverstiga». Dessa ord ha föranlett någon tveksamhet med anledning af uttryck, som förekomma i motiveringen till utskottets betänkande, där det talas om att förmå folkskolorna att aflevera eleverna på ett tidigare åldersstadium till elementarskolorna. Det är tydligt, att om en sådan tanke ligger bakom dessa ord, som jag lånat från Kungl. Maj:ts proposition och af hvilka jag endast utbytt »första» mot »andra» klassen, är jag den förste att vara med om att få denna sak rättad, och därför tillåter jag mig att stryka dessa tre ord i min reservation och i stället ersätta dem med ordet »motsvarande», så att mitt yrkande skulle bli bifall till min reservation, dock att det i andra stycket skulle heta: »att realskolan, utgående från inträdesfordringar, motsvarande det i andra klassen o. s. v.» Därigenom är i detta fall allt missförstånd förebyggdt och fullständigare uttryckt, hvad jag åsyftat och hvad äfven motionären åsyftat. Med denna förändring ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Med herr Kvarnzelius förenade sig herrar *Matsson, Olsson* i Viken, *Jansson* i Krakerud, *Persson* i Malmö, *Hultkrantz, Jansson* i Edsbäcken, *Sandin, Forsberg, Olsson* i See, *Åkerlind, Ericsson* i Vallsta, *Nordin, Thorsson, Janson* i Bråten, *Lindgren* i Islingby, *Larsson* i Västerås, *Eckholm* och *Ericsson* i Ahlberga.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Det är verkligen icke angenämt att taga till ordet i denna fråga i det läge, hvari den nu befinner sig. Att döma efter uttalanden, som både offentligt och enskildt hafva fällts, skulle de, som i dag våga uppträda *mot* det föreliggande förslaget, icke vara andra än bråkmakare och personer, som hafva för vana att gnälla och jämra sig öfver allting, som icke öfverensstämmer med deras önskingar, i synnerhet om det gäller förslag, som komma från regeringen. Jag ber få förklara, att jag ingalunda hör till dem, som i otid vilja häckla och klandra. Men jag har å andra sidan icke kunnat finna mig skyldig att tiga, då jag har en ärlig mening att uttala i den föreliggande frågan.

Jag vill visst icke i någon mån underkänna värdet af det förslag, som nu föreligger. Jag vill icke förneka, att det innehåller uppslag till väsentliga reformer i vårt offentliga undervisningsväsen, och jag vill gärna till chefen för ecklesiastikdepartementet och till de öfriga personer, som hafva samverkat till detta förslags uppgörande, uttala ett tack för alla de verkliga reformkraf, som däri blifvit tillgodosedda. Men detta hindrar mig icke från att säga, att det är *en* viktig punkt, i hvilken reformvännerna

verkligen hade önskat och väntat, att förslaget varit annorlunda, än det nu är. Denna punkt är densamma, som berörts af den näst föregående talaren, nämligen frågan om läroverkens anslutning nedåt till folkskolan. Det är visserligen åtskilliga andra punkter, beträffande hvilka man kunde hafva anledning att icke vara belåten, men i likhet med hvad en högt värderad ledamot af läroverksutskottet, professor Carlson, redan har sagt, vill också jag framhålla, att det ju är klart, att man icke kan få *allt* hvad man vill, utan att man får vara nöjd, om man kan få det *hufvudsaktiga*, och att man således ej får alltför mycket fästa sig vid detaljer. Men frågan om läroverkets anslutning nedåt till folkskolan bör icke och kan icke af Andra Kammaren betraktas som en detaljsak, beträffande hvilken man kan nöja sig med obestämda löften för framtiden, löften, om hvilka man har all anledning att befara, att, om reformen nu genomföres på det föreslagna sättet, de skola få vänta mycket länge på sin uppfyllelse. Det är nämligen klart, att, om Riksdagen nu beviljar medel till upprättandet af en lärarekår för sex klasser af realskolan, det i en framtid skall blifva mycket svårt, äfven för en ecklesiastikminister, som verkligen vill det, att minska denna lärarekår, så att den kommer att passa för en realskola med endast fem klasser.

Dessutom ber jag få påpeka, att, huru förtjänstfullt förslaget än är i andra afseenden, det i *denna* punkt icke kan kallas framstegsvänligt, utan snarare måste kallas reaktionärt, åtminstone så till vida, att det, långt ifrån att höja inträdesåldern för de allmänna läroverkens elever, förutsätter en sänkning af denna ålder. Det är sålunda icke fråga om att vidtaga någon sådan åtgärd i afseende å den allmänna undervisningen, hvarigenom klyftan mellan samhällsklasserna — den läroverksbildade klassen af vårt folk å ena sidan och den folkskolebildade å den andra — skulle i någon mån minskas eller utjämnas, utan det är fråga om att sänka gränsen dem emellan ännu djupare. En sådan åtgärd kan i våra dagar icke betraktas såsom tidsenlig.

Härtill kommer, att hvad nu föreslagits därom, att undervisningen i främmande språk *fortfarande* skulle börja vid en så tidig ålder som nio år, icke står i öfverensstämmelse med den moderna pedagogikens kraf.

Slutligen är att märka, att, såsom den föregående talaren särskildt påpekade, detta förslag blir alldeles onödigt dyrt för vårt land, detta förslag, som icke blott bibehåller de fem nu befintliga klasserna, utan därtill vill lägga en sjätte sådan.

Det förhåller sig i själfva verket så, att huru mycket, som än blifvit skrifvet, och trots all utredning, som ägt rum i frågan om läroverkets anslutning till folkskolan, så är *detta* en punkt, som fortfarande är oklar.

Jag nödgas därför be att under en kort stund få taga kammarens tid i anspråk för att söka gendrifva de skäl, som anförts

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

Om ändrad mot första klassens indragning, just därför att dessa skäl icke
 anordning af finnas någonstädes bemötta i det utskottsutlåtande, som vid detta
 rikets all- tillfälle förelagts Riksdagen, och icke heller blifvit bemötta här
 männa läro- i dag.
 verk m. m.

(Forts.)

Innan jag därvid öfvergår till de — om jag så får säga — allvarliga skäl, som åberopats uti den kungliga propositionen och uti läroverksutskottets betänkande, skall jag be att få gendrifva ett par skäl, som i dessa dagar anförts man och man emellan, skäl, som från min ståndpunkt synas rent ut vidunderliga, men som icke desto mindre lära hafva gjort intryck på en del af Riksdagens ledamöter.

Det har sålunda t. ex. sagts, att folkskollärarne icke skulle vara kompetenta att förbereda sina lärjungar till inträde i läroverkens nuvarande andra klass. Herr Kvarnzelius har redan i någon mån gendrifvit detta påstående, men jag ber att få lägga något litet därtill. Påståendet innebär ju, att folkskollärarne icke skulle vara kompetenta att undervisa i sina egna skolors andra klass — dessa lärare, som dock äro skyldiga att undervisa icke blott i andra, utan äfven i tredje och fjärde klasserna af folkskolan och därtill i fortsättningsskolan. Hvad är det, som begäres af folkskolläraren, om folkskolans andra klass skulle blifva den klass, från hvilken öfvergången till läroverken sker? Jo, det är, att han skall undervisa precis i den kurs, som nu är föreskrifven för folkskolans andra klass. Men detta skulle han icke duga till, oaktadt han är skyldig att undervisa icke blott i nämnda klass, utan äfven i tvenne högre samt därjämte i fortsättningsskolan. Har man ej rätt att kalla detta ett vidunderligt skäl?

Vidare har det sagts, att om folkskollärarne skulle få nu ifrågavarande uppgift, skulle de på grund häraf göra anspråk på en löneförhöjning af åtminstone 100 kronor hvar. Har detta sagts på allvar, så är det högst besynnerligt, att det blifvit sagdt. Hvad begär man af folkskolläraren? Begär man, att han skall åtaga sig *ökad* undervisning utöfver den, han nu är skyldig prestera? Ingalunda. Han skall fortfarande som hittills göra precis det, som normalplanen och folkskolestadgan föreskrifva, men ingenting därutöfver. Hans arbete kommer endast att ökas på det sätt, att han i genomsnitt hvar tredje eller hvar fjärde år får en lärjunge mer än hittills i sin andra årsklass. Detta gäller landsbygden, hvars intresse man här särskildt velat bevaka. Om man studerar den utredning, som verkställets af herrar Höjer, Linder och Boije, så skall man, beträffande antalet lärjungar från landsbygden, som inskrefvos i läroverken, finna, att detta årligen utgör 425 för första klassen och 224 för andra, hvilket för en hvar af våra landskommuner i medeltal gör *en* lärjunge hvar tredje eller hvar fjärde år. Alltså skulle folkskolläraren i sin andra klass i medeltal hvar tredje eller hvar fjärde år få en lärjunge mer än hittills, och *detta* skulle för honom vara en

anledning att begära löneförhöjning! Jag betviflar icke, att våra folkskollärare en vacker dag komma att begära löneförhöjning, men att de såsom skäl härför skulle åberopa nu ifrågasvarande förhållande, vore i sanning det orimligaste af allt orimligt, som jag kan tänka mig.

Det har vidare sagts — och jag kommer nu till de skäl, som åberopats i det föreliggande utlåtandet — att, om första klassen borttoges, en lucka skulle uppstå i vårt undervisningsväsen. Man skulle skära bort ett led och icke hafva något att sätta i stället. Därigenom skulle det nu bestående sambandet mellan folkskolan och läroverket brytas och privat undervisning blifva nödvändig.

Man frestas att tro, att den, som resonerar så, utgår från den uppfattningen, att folkskolan icke existerar, för så vidt den icke redan är bottenskola för läroverket. Det erkännes, att folkskolan för närvarande har en första klass, ty från den öfvergår man till de allmänna läroverken, men hvad som finnes därutöfver tager man ej hänsyn till. Man skulle annars ej komma till ett dylikt resultat, ty här är ju ej fråga om annat än att flytta öfvergången från första klassen till andra klassen i folkskolan, och andra klassen existerar redan. Det är ju *denna* klass, som skall fylla luckan mellan den blifvande första klassen i läroverket och den nuvarande första klassen i folkskolan. Lika litet som man nu kan tala om en lucka mellan småskolan och de allmänna läroverken — denna lucka fylles ju af folkskolans första klass — lika litet skulle man hädanefter, sedan läroverkens första klass indragits, kunna tala om någon lucka mellan dem och folkskolans första klass, ty denna lucka fylles ju af folkskolans andra klass, om hvilken man vet, att den i hufvudsak har samma kurser som läroverkens nuvarande första klass.

Rörande privatundervisningen, för hvilken man fruktar så mycket, har man sagt, att om första klassen indroges, skulle detta vara till fördel endast för privatskolorna, men till skada för allmänheten. Det skulle alltså komma att i vårt land existera privatskolor, som ingen annan än de själfva hade nytta af och till hvilka allmänheten skickade sina barn, oaktadt den ej hade något gagn af dem. Jag finner ett sådant tal högst besynnerligt. Privatundervisningen kommer alltid att finnas, likaväl som den nu finnes, af det enkla skäl, att ingen lärjunge kommer in i ett allmänt läroverk utan att undergå examen. Men en inträdessökande, som skall underkasta sig en inträdespröfning — det må gälla hvilken skola som helst och på hvilket stadium som helst — måste alltid förbereda sig härtill. Hvar och en, som känner till förhållandena, vet mycket väl, att våra gossar, som söka in i läroverkens nuvarande första klass, alltid förut erhållit något slags privatundervisning, helt enkelt därför att de skola undergå *en examen*. Denna omständighet gör, att de måste förbereda sig genom privatundervisning, meddelad antingen i en privatskola

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad anordning af rikets allmänna läroverk m. m. (Forts.) eller ofta nog af skolläraren eller prästen i församlingen. Naturligtvis komme detta förhållande att fortfara. Jag skall gärna medgifva, att behovet i nämnda afseende måhända till en början i någon mån komme att ökas, men jag kan för min del icke finna något farligt häri. Privatundervisning behöfves redan nu och kommer, huru vi än ordna sambandet mellan folkskolan och allmänna läroverket, allt framgent att behöfvas, såvida vi icke taga bort inträdespröfningen, så att lärjungarna komma in i allmänna läroverken på grund af betyg från folkskolan. Då hafva vi slagit ihjäl den privata undervisningen, men på annat sätt sker detta icke.

Vidare har man sagt, att om första klassen toges bort, skulle detta visserligen hafva till följd en besparing för statsbudgeten på 300,000 kronor årligen. Men landet skulle i alla fall icke få sina utgifter för skolväsendet minskade, utan skulle i stället få vidkännas en ökning i utgifterna. Ty äfven om icke folkskolelärarne begärde löneförhöjning, skulle skoldistriktet få ökade utgifter på det sätt, att de skulle tvingas att inrätta sina folkskolor efter litt. A.

Med afseende å detta skäl skall jag be att få påpeka först och främst, att enligt den statistik, som jag nyss har återopat, är antalet gossar, som från landsbygdens kommuner gå in i läroverken, så jämförelsevis litet, att det uppgår till på sin höjd i både första och andra klasserna 650 om året. Och då vårt lands kommuner äro omkring 2,500, så blir det icke mer än en gosse hvart tredje eller fjärde år på hvarje skoldistrikt. Kan man verkligen föreställa sig, att ett skoldistrikt på grund af *den* omständigheten, att i medeltal en gosse hvart tredje eller hvart fjärde år öfvergår från dess folkskola till allmänna läroverken, skulle finna sig föranlåtet att inrätta sina folkskolor efter litt. A, såvida icke *andra* skäl till en sådan åtgärd föreläge. Ingen skall kunna öfvertyga mig om ett sådant förhållande.

För öfrigt, om den omständigheten, att läroverken förutsätta en folkskola enligt litt. A, skulle leda därtill, att skoldistriktet nödgades allmänt skaffa sig skolor efter litt. A, så borde ju detta redan hafva inträffat. Ty redan ända från år 1894 hafva vi en kungl. förordning, som bestämmer inträdesfordringarna till allmänna läroverkens första klass sålunda, att de skola motsvara kursen i första klassen af en folkskola litt. A. Detta gäller alltså sedan 1894. Har nu denna omständighet visat sig leda därtill, att skoldistriktet af denna anledning hafva skaffat sig folkskolor enligt litt. A? Jag vågar trotsa den, som kan anföra ett *enda* exempel på ett *enda* skoldistrikt, som på dylik grund har skaffat sig folkskolor enligt litt. A. Och lika litet, som detta inträffat hittills, lika litet torde det inträffa hädanefter.

Slutligen har det sagts, att ett borttagande af läroverkens första klass skulle vara att otillbörligt gynna städerna på bekostnad af landsbygden. Städerna behöfva icke, det erkänner man, den

första klassen, ty de hafva i allmänhet folkskolor efter litt. A. Men landsbygden har icke skolor efter litt. A. Och *därför* måste vi för landsbygdens skull bibehålla första klassen vid de allmänna läroverken, enär landsbygdens befolkning annars skulle komma att sakna anstalter för barnens undervisning å detta stadium. Men verkliga förhållandet är det, att den första klassen i allmänna läroverken begagnas hufvudsakligen af *städerna*, under det samma klass endast i ganska liten utsträckning begagnas af barn från landsbygden. Föräldrar å landet, hvilka önska få sina barn undervisade i allmänt läroverk, sända dem i regeln icke in redan till första klassen, utan de skaffa dem privatundervisning i hemmet, så att inträde kan sökas i andra eller tredje klassen. Detta är visserligen för närvarande förenadt med rätt stora besvärligheter just för tyskans skull, i hvilken det stundom är svårt att på landet kunna skaffa barnen undervisning. Men trots dessa svårigheter göra föräldrarna på landsbygden i mycket stor omfattning så, att de dröja med att skicka in barnen till läroverken och sända in dem först till andra eller tredje klassen.

Det nu omnämnda förhållandet bekräftas af det förut åberopade arbetet. Det finnes, såsom förut yttrats, »yttrande i läroverksfrågan», hvilket härom innehåller en statistik, som dock omfattar endast första och andra årsklasserna. Af denna statistik framgår, att lärjungarna i första klassen äro endast till 21 % från landsbygden, men däremot till 79 % från städerna. Jag har därjämte sett igenom katalogerna för läroverket i den stad, som jag representerar, och har af dem funnit, att under sista höstterminen funnos i första klassen 52 lärjungar, af hvilka blott 9 voro från landsbygden; i den andra klassen 71 lärjungar och af dem 13 från landsbygden, och uti den tredje klassen 69 lärjungar, men af dem 22 från landet. Hvad visar detta? Det visar, att landsbygden begagnar sig endast i mindre omfattning af den första klassen, nämligen i sådana fall, då föräldrarna hafva någon anhörig eller nära bekant i staden, till hvilken de kunna skicka sina barn, men att de annars i regel skicka in barnen först till högre klass. Det är således alldeles icke riktigt, att första klassen behöfver bibehållas för landsbygdens skull. Det är icke landsbygden, utan städerna, som gynnas genom den klassen, städerna, om hvilka det allmänt erkännes, att de icke behöfva den. Det skulle tvärtom vara en betydlig lättnad för landsbygdens befolkning, om den sluppe skicka in sina barn till första klassen, och i stället denna första klass toges bort. Ty då skulle föräldrar å landet visserligen hädanefter, som hittills, kanhända nödgas skaffa någon privat undervisning för sina barn, men de sluppe ifrån den besvärliga tyskan, i hvilken det ofta är svårt att skaffa barnen undervisning på landet.

Med afseende på hvad jag här anført skall jag be att få framställa det yrkande, att Andra Kammaren för sin del måtte bifalla herr Kvarnzelius' reservation beträffande första klassens

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

indragning. Jag gör detta *icke* i den mening, att ett sådant yrkande skulle komma frågan att falla. Ty jag är lifligt intresserad af att läroverksreformen måtte blifva genomförd, och jag tror, att den *kan* genomföras, äfven om Andra Kammaren skulle stanna vid ett sådant beslut. Ärendet har många punkter, som kunna bli föremål för olika beslut i kamrarna och för sammanjämningsförsök, och jag kan icke finna, hvarför icke — äfven med en sådan förändring af läroverksutskottets hemställan — frågan skulle kunna vinna sin lösning.

Till hvad herr Kvarnzelius yrkat ber jag emellertid att få foga ännu en liten förändring. En ledamot af läroverksutskottet, herr Ernst Carlson, har uttalat, att han för sin del skulle hafva önskat en viss förändring med afseende å språkens ställning i realskolan. Han ansåg, att uti realskolan visserligen undervisning uti två språk bör förekomma. Och af samma mening är jag. Men han önskade desslikes, i olikhet med läroverksutskottet, att *examen* skulle få afläggas af dem, som sådant önskade, blott uti *ett* språk. Jag ber att få upptaga denna tanke och vill därför yrka ett tillägg i sådant syfte till det andra stycket uti den hemställan, som herr Kvarnzelius gjort. Det blir emellertid svårt att få detta tillägg inrymdt i stycket med bibehållande af dess nuvarande slutmening oförändrad. Den rad, som handlar om kompetensen, anser jag därför böra kunna utgå, ty det är ju i alla fall klart, att viss kompetens kommer att tillerkännas af dem, som aflagt realskoleexamen, men därom blir tids nog att stadga sedan. Äfven ingressen till hemställan måste, på grund af de förslagna ändringarna, erhålla annan lydelse.

Innan jag slutar, ber jag att med ett par ord få närmare motivera den ändring, som herr Kvarnzelius själf nyss förslagit i sin reservation, och till hvilken jag ansluter mig, nämligen den ändring, att, då läroverksutskottet hemställt, att realskolorna skola utgå från inträdesfordringar, som »*icke öfverstiga*» det i andra klassen af fast folkskola litt. A inhämtade kunskapsmättet, detta uttryck, »*icke öfverstiga*», utbytes mot »*som motsvara*». Man har sagt mig, att nyssnämnda uttryck valts just med hänsyn till katekeskursen. Den lär vara för stor i folkskolan, och man bör icke fordra så mycket af 9- och 10-åringar, som normalplanen föreskrifver. Jag ber emellertid att få säga, att är det verkligen så, böra vi naturligtvis modifiera denna katekeskurs i folkskolan så, att folkskolan i det fallet får en kurs, som öfverensstämmer med pedagogikens kraf. Det är ju alldeles oriktigt att resonera så, att man finner det orimligt att af de barn, som gå in i allmänna läroverken, fordra så stor kurs i katekesen, men ändock bibehålla denna kurs för barnen i *folkskolan*. Antingen är kursen sådan, att den bör bibehållas, och då bör den naturligtvis bibehållas äfven för de allmänna läroverken, eller också bör den jämkas och katekesläsningen något framflyttas i folkskolan.

Den hemställan, som jag tillåter mig att här framlägga, skulle således komma att lyda på följande sätt:

a) att Riksdagen må, med anledning af herrar Bergs och Hammarlunds motion n:o 181 samt herr Sundströms med fleras och herr Lundells motioner, på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förslag, att de allmänna hufvudgrunderna för läroverkens organisation blifva följande:

att rikets allmänna läroverk skola vara af två slag, nämligen dels realskolor, hvilka bestå af fem ettåriga klasser och ha till ändamål att utöfver omfånget för folkskolans verksamhet meddela allmän medborgerlig bildning, dels och högre allmänna läroverk, hvilka bestå af en femklassig realskola och ett gymnasium med fyra ettåriga klasser eller ringar samt ha till ändamål, förutom meddelandet af allmän medborgerlig bildning, att grundlägga de vetenskapliga insikter, som vid universitet eller högre tillämpningsskola vidare utbildas;

att realskolan, utgående från inträdesfordringar, som motsvara det i andra klassen af fast folkskola Litt. A inhämtade kunskapsmättet, skall organiseras enhetligt utan undervisning i latin och i femte klassen avslutas med en afgangsexamen, inrättad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad af föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet angifvits, dock att blott ett af de tvenne främmande språk, i hvilka undervisning i realskolan meddelas, må i examen vara obligatoriskt;

att gymnasiet, utgående från det i fjärde klassen af realskolan inhämtade kunskapsmättet och deladt på två bildningslinjer, realgymnasiet och latینگymnasiet, skall så inrättas, att det i de båda högsta ringarna medgifver en viss valfrihet och å latینگymnasiet för lärjungar, som så önska, erbjuder tillfälle till undervisning i grekiska samt i fjärde ringen avslutas med en afgangsexamen.

Med herr talmannens tillåtelse ärnar jag låta utdela detta förslag till Andra Kammarens herrar ledamöter, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till samma förslag.

I detta anförande instämde herrar *Söderberg, Jansson* i Saxhyttan, *Anderson* i Hasselbol, *Forssell, Österberg* och *Persson* i Tällberg.

Herr Darin: Herr talman, mina herrar! I dag bör i denna kammare uttalas namnet Abraham Rundbäck. Ty det var namnet på den man, som 1870 först på Riksdagens område lade grunden till en sådan byggnad af våra läroverk, som vi nu finna slutförd i Kungl. Maj:ts proposition. Denna byggnad afsåg att utaf läroverkens lägre klasser skulle bildas en enhetlig skola, afsedd att främja den allmänna medborgarebildningen, utöfver hvad folkskolan åsyftar. I dag är nu Riksdagen af Kungl. Maj:t inbjuden

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk: m. m.
(Forts.)

att afsyna denna byggnad. Och jag tror för visso, att denna afsyning skall efterföljas af godkännande.

Emellertid har det visat sig, att dagen icke skulle blifva oblandadt glad. Ifrån ett visst håll har motstånd rests mot Kungl. Maj:ts och utskottets förslag — ifrån ett håll, där vi, läroverkslärare, helst ville förvänta förståelse och samverkan. Det ser så ut, som i dag skulle hållas en vidräkning emellan folkskolans målsmän och de allmänna läroverken — jag säger: de allmänna läroverken, och *icke* läroverkens *lärare*. Det bör med tacksamhet erkännas, men jag anser därför icke, att det är bättre, så som det är — att det är *läroverken*, som träffas af angreppen.

Jag skall i all korthet kasta blicken på de hufvudpunkter, mot hvilka angreppen äro riktade. De hafva af den förste talaren från oppositionen angifvits vara dessa: *sjätte klassen i realskolan, första klassen i realskolan och språkfrågan*.

Hvad nu den första hufvudpunkten, den sjätte klassen, angår, för det motstånd, som nu väckts mot denna anordning den sjätte klassen i realskolan min tanke nödvändigtvis tillbaka till 1896, då jag fick på allra närmaste håll se, huruledes just de herrar, som nu angripa en sådan organisation, med förståelse och nit medverkade att uppgöra ett förslag, som omfattade just en sådan avslutningsklass i hvad som nu kallas realskola. I det första tillfälliga utskottet vid 1896 års riksdag sutto två på folkskoleområdet särskildt framstående män, just dessa två, som nu i år afgifvit motioner, riktade *emot* den sjätte klassen. Det fanns äfven två andra lärare, en universitetslärare och en lärare vid allmänt läroverk, samt dessutom fem andra ledamöter. Efter en lång utredning slutade vi med att för Andra Kammaren framlägga ett förslag, som i alla hufvuddrag var identiskt med det, som funnit uttryck i den kungl. propositionen. Denna sjätte klass, som nu är så omstridd, fanns då och framhölls såsom en sak af allra största vikt, hvarom vi *alla* voro ense. Det fanns nog i andra afseenden divergenser, men *därom* voro vi alla ense, att denna klass vore *nödvändig*, om öfver hufvudtaget någon läroverksreform i det ifrågasatta syftet skulle komma till stånd. Man resonerade på följande sätt: omskapa vi de fem klasserna till en realskola och låta gymnasiet hvilat däruppå, så blir det nuvarande förhållandet alldeles oförändradt. Det kommer att förblifva så, att realskolan måste taga riktningen efter slutmålet i den nionde årsklassen vid studentexamen. För att undvika detta och för att markera, att denna realskola är en skola för sig, måste den hafva en avslutning för sig, parallell med sjätte klassen. Däröfver voro vi alla ense. Det sades då från folkskolehåll, att, likaväl som det är nödvändigt, att läroverken icke byggas på folkskolans topp, lika angeläget är det, att gymnasiet icke bygges på realskolans topp.

Emellertid hafva nu dessa två herrar, som äro högt betrodda

män på folkskolans område och som med synnerligt nit alltid vårdat sig om dess angelägenheter inom Riksdagen, riktat sitt slag åt, hvad jag vill kalla, realskolans hufvud. De hafva därvid utan tvifvel följt samma grundsats, som man tillägger en stor engelsk statsman, Cromwell. Man påstår om honom, att han sagt, att vill man slå kungar, skall man genast slå dem i hufvudet. Utan tvifvel hafva dessa herrar insett, att vill man gifva realskolan ett dråpslag, så bör man måtta åt hufvudet. Detta beträffande sjätte klassen.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

Jag skulle dock vilja tillägga några ord. För mig ter sig denna realskola med afslutning i sjätte klassen så, att jag vill hoppas och tro, att i framtiden förhållandet med afseende å dem, som i förtid afgå från läroverken, och dem, som fortgå till studentexamen, skall blifva omvänt. Man säger, att det är en bedröflig företeelse, att det nu är blott 25 %, som fortsätta till det enda klara slutmålet, nämligen studentexamen, men betecknar de 75 %, som tid efter annan slumpvis afgå, såsom urspårade. Jag vill hoppas och tro, att, när vi få en realskola, så organiserad som Kungl. Maj:ts förslag innebär, man snarare skall beckna dem, som från femte klassen öfvergå till gymnasiet, såsom de afvikande. De hafva lämnat det raka spåret till dess slutmål för att gifva sig in på en annan väg och fortsätta på gymnasiet. Så har jag tänkt mig, att saken skulle komma att gestalta sig under gynnsamma förhållanden.

Jag öfvergår nu till den andra anfallspunkten, nämligen första klassens reduktion. Jag ser, att de ganska betydande skaror, som nu åter rycka till angrepp mot denna klass, föra i sin fana den inskriften: folkskolan såsom bottenkola. Jag förstår icke betydelsen af denna inskrift, för så vidt den föres såsom fälttecken. Ty, så mycket jag kan se, äro vi just i vårt land, i motsats mot våra grannländer Norge och Danmark, i den lyckliga ställning, att folkskolan är bottenkola så mycket den för närvarande kan blifva det, ty genom de bestämmelser, som tillkommo 1894, är en omedelbar öfvergång beredd från folkskolan litt. A till allmänna läroverkens första klass. Men det heter ju, att aptiten växer, medan man äter, och den kommer nog att växa länge, och nu menar man, att då det utan olägenhet låtit sig göra att med hjälp af enskild undervisning öfvergå från denna folkskola litt. A. till första klassen, då bör man likaväl kunna öfvergå till andra eller tredje klassen eller jag vet icke, huru långt man tänker sig. Men det är tydligt och klart, att svårigheten för en sådan öfvergång växer i samma mån man syftar till en högre klass. I sådant fall blefve det äfven illa beställt med de allmänna läroverken, ty då skulle de dragas ned. Och huru är det med folkskolan litt. A? Statistiken säger, att af folkskolans samtliga lärjungar är det blott 11,7 %, som åtnjuta förmånen af undervisning i detta slags skola. Jag lämnar åt

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

herrarne att taga i öfvervägande, huru stor bekvämligheten blir vid öfvergången till allmänt läroverk.

Man har förut sagt och äfven den förste talaren i dag yttrade, att han förväntade, att Andra Kammaren icke uppgifvit den punkt i sitt program, som afser första klassens indragning. Jag vet icke, hvilket program Andra Kammaren har. Jag vet icke, om något af de stora partierna har något program i denna del. Jag vet, att landtmannapartiet på sin tid haft det. Jag vet, att det från 1880 till 1892 tidt och ofta inträffat, att förslag i syfte att reducera första klassen framkommit, antingen direkt från landtmannahäll eller från annat håll, och då blifvit kraftigt understödda från landtmannahäll. Men hvad har under de senare åren inträffat? Jag kan icke säga hvad. Det finnes tecken, som tyda på, att denna punkt icke längre står kvar på landtmannapartiets program, och jag stöder mig härvid på erfarenheten. Sista gången, då Andra Kammaren bestämdt uttalade sig för första klassens reduktion, var 1892, en ganska aflägsen tid, redan 12 år tillbaka. Sedan dess har Andra Kammaren icke vid något tillfälle uttalat sig positivt om denna sak. Den har en gång uttalat sig *negativt* därom, ty 1896 väcktes ett förslag därom, och det var sista gången. Då var det en så betydande man som herr Ivar Månsson, hvilken jämte herr Dahn väckte förslag därom. Men då för första gången *afslog* Andra Kammaren en motion med syfte, att första klassen skulle reduceras, och sedan den stunden har frågan icke varit uppe förrän i dag. Hvad Andra Kammaren *nu* menar, det vet jag icke. Men hvad jag vet, det är, att jag för min del är lifligt öfvertygad om riktigheten af de skäl, som redan för tjugo år sedan anfördes vid den utredning, som föranstaltades af Kungl. Maj:t rörande denna fråga, äfvensom om riktigheten af det svar på frågan om första klassens reduktion, som då afgafs så enhälligt, att i en stor parlamentarisk kommitté, sammansatt af lärare och personer från andra samhällsområden, det icke fanns mer än *en enda* ledamot, som vågade tillstyrka en sådan reduktion, nämligen den enda omedelbara målsmannen för folkskolan, som hade plats i kommittén. Det var för tjugo år sedan, och för 12 år sedan biföll Andra Kammaren för sista gången en motion i sådant syfte. Vid 1896 års riksdag afslogs, som sagdt, en likartad motion, och jag vill erinra om en episod vid detta tillfälle, som för mig är af mycken betydelse. Herr Ivar Månsson förde sin motions talan och yrkade med kraft bifall till densamma. Då stod bredvid honom en af de herrar, som 4 år förut, nämligen 1892, då frågan sista gången var före, kraftigt understödt en sådan motion. Till honom sade jag då: Ni bör rycka fram till er väns hjälp, ty den behöfves nu. Nej, svarade han, jag har under dessa 4 år blifvit klokare.

Jag undrar, om icke landtmännen i allmänhet blifvit klokare under den tid, som sedan gått, så att de inse, att för folkskolan

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

intet är att vinna på den vägen samt att för landtkommunerna stora kostnader äro att befara. Jag vill endast se saken ur den synpunkten, att jag anser denna första klass, lika väl som den sjätte och mellanliggande, vara ett oefftergiftigt villkor för att vinna det syfte, som är satt för realskolan. Skola vi få en sådan medborgareskola, som syftar till så högt mål, som jag vill sätta för realskolan och som jag anser vara satt i den kungl. propositionen, då behöfvas väl de 6 åren.

Jag skall nu öfvergå till språkfrågan, hvilken fråga af lätt insedda skäl intresserar mig icke minst. Jag har i dessa dagar i jämt 40 år varit språklärare i statens tjänst. Jag har i ett riksdagsutskott medverkat vid skizzerandet af en plan till läroverksreform, hvilken plan var öfverensstämmande med den, som nu blifvit utförd, och jag har sedan suttit i läroverkskommittén och där ytterligare medverkat till denna plan. Jag har således naturligen ett stort ansvar uti ifrågavarande hänseende. Jag är emellertid öfvertygad om, att, för den händelse vi skola få en skola, som tillgodoser den högre medborgerliga bildningen, en skola, som till sitt hela väsende skiljer sig ifrån folkskolan, måste vi hafva *två* främmande språk. Hvad jag anser vara rent utaf konstitutivt beträffande skillnaden mellan denna realskola och folkskolan, det är just de två främmande språken. I *folkskolan* vill jag *icke* se en skola, tagen i den mening, att den skulle vara en skola för vissa klasser af folket. Nej, den skall vara en *nationell* skola. Denna *realskola* däremot måste delvis hafva en *internationell* uppgift. Den måste meddela undervisning i främmande språk, om den skall uppfylla sitt ändamål. Ser jag nu till, hvad i vårt land måste kräfvas i sådant hänseende, så anser jag på grund af en lång erfarenhet från min verksamhet i en af vårt lands större handels- och industristäder, att det är nödvändigt, att denna skola meddelar alla sina lärjungar kunskap i de två språk, som äro på en gång för oss svenskar de mest tillgängliga, lättast inhämtade, och ur praktisk synpunkt nödvändigaste. Det är med afseende därpå, som valet af språk har gjorts; och att valet är rätt gjordt, tror jag, att hvar och en måste medgifva. Om det behöfves något stöd därför, vill jag hänvisa till förhållandena i våra grannländer. Våra norska och danska bröder, som på grund af ländernas geografiska läge och frändskapsförhållanden äro likställda med oss, de hafva kommit till samma resultat vid de läroverksreformer, som hos dem genomförts, i Norge 1896 och i Danmark 1903. I båda länderna är det tyska och engelska, som ansetts böra vara obligatoriska, i Norge är en liten modifikation gjord på sådant sätt, att det kan efter pröfning i en hel mängd instanser medgifvas en skola att meddela undervisning i endast *ett* af dessa båda språk. I Danmark äro båda språken absolut obligatoriska.

Herr talman, jag har nu berört de tre punkter, som jag fun-

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

nit vara de hufvudsakligaste anfallspunkterna från oppositionens sida, och jag har velat uttala min uppfattning angående den väsentligaste innebörden af det förslag, som innefattas i utskottets betänkande. Efter hvad jag nu yttrat anhåller jag, att Andra Kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Att en så stor och genomgripande fråga som den nu föredragna skall möta starkt motstånd från många håll, är naturligt. Men fråga är, om icke det förslag, som nu framlagts, är af den beskaffenhet, att det bör af Riksdagen antagas. För min del har jag inom utskottet ställt mig på den sida, som yrkar bifall till den föredragna punkten, och jag kommer att ställa mig så äfven nu.

Den föreslagna skolreformen går ju därpå ut, att alla af staten understödda läroverk skola meddela undervisning från och med första t. o. m. femte klassen, och att de allmänna läroverken dessutom skola hafva en sjätte avslutningsklass för realskolan. Det är således en enhetlig undervisning detta, icke blott i realskolorna för gossar, utan äfven i samskolorna för gossar och flickor. Det är väl en god sak att få undervisningen ordnad på samma sätt vid alla läroverk.

Då är frågan den: är den undervisning, som här meddelas, af den beskaffenhet, att den befinnes tillfredsställande? Realskolan är icke blott afsedd att meddela allmänt medborgerlig bildning, utan äfven att utgöra kompetensvillkor för flere platser i statens hushållning. Kungl. Maj:t har från kommittén hämtat åtskilligt i den vägen. Det står i den kungl. propositionen på sid. 22 under mom. 1, att den utgör lämplig förberedelse för följande fackskolor och specialkurser för män. Och där uppräknas icke mindre än sexton platser i lifvet, som skulle stå öppna för dem, som genomgått denna realskola. Kommer man sedan till sid. 27, står där, att denna examen är att betrakta såsom lämpligt villkor för anställning vid följande tjänstebefattningar för män. Och där uppräknas åtta tjänstebefattningar: musiklärare vid de allmänna läroverken, teckningslärare vid de allmänna läroverken, landskontorist, landskanslist, länsman, järnvägstjänsteman, tulltjänsteman, riksbankstjänsteman. För alla nu uppräknade platser får ifrågavarande examen vara kompetens. Och när chefen för ecklesiastikdepartementet uttalar sin enskilda mening, afviker den icke mycket härifrån. Detta lär väl vara en ofantligt stor förmån, så vidt jag kan se, att de som önska avsluta sina studier tidigare och icke hinna upp till studentexamen, få taga en sådan examen, och erhålla den ena eller andra af dessa befattningar eller också tillgodogöra sig undervisningen i det praktiska lifvet, ifall de blifva privatmän. Är det möjligt, att man kan klandra detta?

Emellertid möter förslaget ett starkt motstånd, eget nog från folkskolehåll, och det från två olika håll. Den ena skaran vill

bortskära högsta klassen, under det en annan skara från samma håll önskar borttaga första klassen. Ja, om det varit herrar Berg och Hammarlund, som önskat borttaga första klassen, och skollärarne i allmänhet, som velat få bort sjätte klassen, skulle jag förstätt saken, men nu är det mig omöjligt att begripa den. Det förefaller mig märkvärdigt att det är de mest framstående representanterna för folkskollärarekåren, herrar Berg och Hammarlund, som vilja hafva bort sjätte klassen, under det att lägsta klassens lärare vilja hafva bort den lägsta klassen. Emellertid kan jag icke se, att de anfört hållbara skäl för att taga bort sjätte klassen — jag skall till att börja med hålla mig till den —. Man får icke se endast på åldern, ty den må väl icke vara densamma för alla dem, som afsluta sin examen. Det beror ju på, vid hvilken ålder de sökt inträde, antingen vid 9 eller 12 års ålder; skolstadgan lämnar ju detta spelrum. Och beror det på begåfning och flit hos gossarne, äfven därigenom kan det uppkomma skillnad i ålder. Men frågan ställer sig för mig icke så mycket så: »vilken ålder hafva gossarna?» utan: »kunna dessa lärjungar för mycket, när de lämna denna sjätte klass, afslutningsklassen?» Och då svarar jag: »Nej, jag tror icke, att de kunna för mycket, utan snarare för litet». Det är väl kunskapsmättet, som skall spela största rollen, och icke åldern. Eljes skulle man ju kunna sätta afslutningen hvar som helst och säga: nej, ni hinna icke läsa längre än till den åldern. Då borde man också fordra, att alla gossar skulle inträda i skolan vid samma ålder; men ännu har man icke infört ett sådant tvång.

Jag tror således, att herrarna få lämna åldern och endast tänka på kunskapen, och då tror jag alla skola svara med en mun: kunskapsmättet är icke för stort. Hur skall man kunna tänka sig, att de skola kunna sluta med femte klassen, då fordringarna stiga och kunskapstörsten stiger år för år? Jag kan icke förstå, att det är möjligt, att man kan vara tillfredsställd med mindre kunskap än den, som inhämtas i den föreslagna sjätte realskoleklassen. Herrar Bergs och Hammarlunds senare motion är uppställd i form af frågor och svar. En fråga lyder: Är en ny sjätte läroverksklass behöflig för den praktiska »kompetensen»? Jag skall icke läsa upp svaret, ty det är långt. Men motionärerna säga bland annat angående de kunskapsfordringar, som ställas på lärjungarna: »Ett fasthållande af de uppskrufvade fordringar, kommittén i de flesta fall förordat. är icke motiveradt af behovet att öka den praktiska dugligheten utan har så godt som uteslutande till syfte »att genom höga skrankor minska konkurrensen». Vi kunna därför icke annat än i allo vidhålla vår i motionen n:o 181 uttalade åsikt, att realskolexamens obligatoriska tvåspråkighet samt dess förläggande så högt som till en ny sjätte klass skulle innebära en stor orättvisa mot de många begåfningarna inom folkets breda lager, hvilka icke ha råd att

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

Om ändrad besöka realskolan, samt rikta ett svårt slag mot folkskolans ut-
anordning af vidgningar uppåt, hvilka just för närvarande befinna sig i en be-
rikets all- gynnande uppblomstring.»
männa läro-
verk m. m.

(Forts.)

Kan det vara möjligt, att denna realskolans sjätte klass skall lägga hinder i vägen för folkskolans vidare uppblomstring eller förtgående på den vackra väg, som den inslagit att meddela allt bättre och bättre undervisning? Kan det vara möjligt, att folkskolan skall kunna upptaga undervisningen så, att denna realskola blir alldeles obehöfzig? Det kan väl icke vara möjligt, att folkskolan skall orka med så högt, som nämndes i den passus, jag nyss läste upp; den var icke lösryckt, utan jag uppläste den hel och hällen.

Men låt vara, att folkskolan *kan* meddela denna undervisning och *kommer* att meddela den, så lärer väl icke realskolan, sådan den nu föreslagits, lägga något hinder i vägen för denna folkskolans uppblomstring. Kan en lärare i en folkskola meddela den undervisning, som är afsedd i realskolan, och komma denna folkskolas lärjungar och visa, att de äga kunskaper i enlighet med dessa fordringar, så hindrar ingen, att dessa lärjungar söka inträde i hvilken klass som helst blott de hafva kunskaper. Ty det är på kunskaperna det hänger, och icke lärer väl realskolan lägga hinder i vägen för en folkskolelärare att meddela hvilket kunskapsmått han behagar. Och icke skall väl skolrådet håller lägga hinder i vägen för det. Jag kan således icke se, att den föreslagna skolan skall lägga hinder i vägen för folkskolans fortskridande.

Sedan kommer jag till dem, som yrka på första klassens indragning. Låt vara, att Andra Kammaren haft den meningen, att första klassen skall kunna indragas, därför att det vore en miss-hushållning att hafva den kvar vid de allmänna läroverkan, där undervisningen blir så dyrbar. Jag har äfven tillhört dem, som voterat för borttagande af första klassen. Men man måste i alla fall pröfva frågan allvarligt, innan man voterar för eller emot. Om folkskolan möjligen skulle kunna gifva sina lärjungar det kunskapsmått, som motsvarar första klassen, undantagande i främmande språk, så lärer den icke kunna göra det vid 9 eller 10 eller ens 11 års ålder, åtminstone på landet. Har man då vunnit något för ett folkskolebarn från landet, som önskar vinna inträde vid de allmänna läroverken, om man låter honom sitta hemma i folkskolan minst 2 år, i stället för att gifva sig in vid det allmänna läroverket och sitta där 1 år? Jag kan icke inse annat, än att det måste medföra tidsförlust att på folkskolans bänkar inhämta samma kunskaper som i läroverkens första klass.

Då kan frågas: *Hvarför* åtgår det längre tid i folkskolorna än i elementarläroverken för meddelandet af samma kunskaper? Icke beror det på lärarne. Jag tror, att det alldeles särskildt beror därpå, att på landsbygden — jag håller mig till landsbygden,

emedan jag bäst känner till förhållandena därstädes — måste folkskolebarnen i många fall gå en half, ja, kanske äfven tre kvarts mil för att komma till skolan och lika lång väg hem från den, och det måste de gå hvar dag. Tro herrarne, att dessa barn, under de få timmar de sitta på skolbänken, kunna vara lika mottagliga för undervisningen som lärjungarne i ett elementarläroverk, hvilka blott ha att gå från sina helt nära intill skolan belägna hem? De senare kunna dessutom hvarenda dag mottaga undervisning, under det att barnen på landsbygden icke äro i tillfälle att närvara vid mer än 50 å 75 procent af undervisningstiden, som dock endast omfattar 32 $\frac{1}{2}$ veckor och på många ställen därjämte är så ställd, att hvarannandagsläsning äger rum. Det går sålunda icke an att jämföra folkskoleundervisningen på landsbygden med undervisningen i elementarläroverken.

Nu kan det ju sägas, att man här endast bör fästa afseende vid förhållandena i städerna, men därpå vill jag svara, att det är beredt icke blott städernas, utan äfven landsbygdens barn tillfälle till inträde i elementarläroverken, ty dessas portar stå öppna för alla.

Nu säges det såväl af motionärerna som af andra, att om man indroge första klassen i elementarläroverken, skulle detta ha det goda med sig, att då skulle alla samhällsklassers barn komma att sitta sida vid sida på folkskolans bänkar. Ja, detta är ett talesätt, som låter mycket bra, men det skulle roa mig att veta, hvilket medel man skulle tillgripa för att få alla samhällsklassers barn att deltaga i folkskoleundervisningen, såvida man icke skall göra sådant deltagande obligatoriskt, ty då blir det en annan sak, men så långt kan man icke gå härvidlag. Då jag tänker närmare på saken, tror jag knappast, att de, som skrifvit detta, att alla samhällsklassers barn skola komma att sitta på samma skolbänk, kunna ha fullt menat, hvad de sålunda sagt. Det kan till och med hända, att just de, som gjort ett sådant uttalande, äfven om de själfva äro folkskollärare, icke låta sina egna barn sitta kvar på skolbänken i folkskolan längre, än till dess att barnen blifva en 9 å 10 år gamla, då de sättas in uti ett allmänt läroverk. Om man närmare undersöker saken, skall man nog finna, att så verkligen är förhållandet. Jag vill härmed icke hafva sagt, att det är något ondt i det, visst icke, men det visar, huru svårt det är att få alla samhällsklassers barn att deltaga i folkskoleundervisningen. I stället för att låta barnen gå i folkskolan, låter nog mången dem läsa privat i hemmen eller gå i någon enskild skola.

Nu sade en talare här, nämligen herr Johansson i Jönköping, att en indragning af första klassen i elementarläroverken icke skulle verka betungande på folkskolans arbete, emedan den ökning i folkskolornas lärjungeantal, som däraf blefve en följd, vore jämförelsevis ringa. Ett sådant resonnemang kan emellertid lika gärna användas, om man vill bevisa, att en indragning af hela

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

realskolan kan äga rum. Ty på hvad sätt skulle en dylik indragning verka betungande för folkskolan? Vi ha ju omkring 8,000 folkskollärare, och antalet lärjungar i realskolan skulle uppgå till, om jag icke missminner mig, en 10- å 12,000, alltså skulle en indragning af hela realskolan endast medföra en ökning af en å två lärjungar i hela det lärjungeantal, som hvarje särskild folkskollärare hade att undervisa. Det är sålunda icke rätt lämpligt att tala om, att en indragning af elementarläroverkens första klass icke skulle medföra någon olägenhet för folkskolan, ty det är icke där, som skon klämmer. Resonnerar man på det sätt, kan man komma nästan hvart som helst.

För öfrigt vill jag nämna, att jag för min del är af den åsikten, att den reform, som här af Kungl. Maj:t blifvit föreslagen, är väl uttänkt, och jag tror, att den kommer att lända till väl-signelse för kommande släkten, om de rätt tillgodogöra sig den undervisning, som rikets allmänna läroverk äro afsedda att meddela. Jag tror äfven, att den nu föreslagna reformen icke skall på något sätt skada folkskolorna, utan jag är tvärtom öfvertygad därom, att den skall ha det goda med sig, att den kommer att rycka upp folkskoleväsendet ännu mera, och folkskolorna ha, äfven efter denna reforms genomförande, ett så stort och vidt verksamhetsfält, att densamma icke behöfver på ringaste sätt blifva någon stötsten för folkskolornas arbete och utveckling.

Jag skulle ha mycket mera att här tillägga, men jag skall icke missbruka kammarens tid med något längre anförande nu, utan ber att få inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr *Segerdahl* instämde häruti.

Herr Sundström: Herr talman, mina herrar! Då jag tager de nu föreliggande förslagen i öfvervägande, hafva för mig uppställt två frågor till besvarande. Den första frågan är: Går det för sig att öfverflytta en del af de kurser, som nu genomgås i läroverkens första klass, till folkskolorna? Den andra är: Går det för sig att skjuta upp påbörjandet af tyska språkets studium i läroverken till ett år senare, än hvad nu är fallet?

Den första frågan anser jag för min del vara ganska lätt att besvara, och den har äfven blifvit på ett mycket uttömmande sätt besvarad i de anföranden, som här förut hållits. Man har ju jämfört kursplanen för folkskolans andra klass med kursplanen för läroverkens nuvarande första klass, och har därvid funnit, att dessa i det stora hela öfverensstamma med hvarandra. Likaledes äro timplanerna, som följas i de nämnda klasserna, i hufvudsak öfverensstämmande. Jag kan därför för min del icke finna, att det är någon omöjlighet att flytta öfver en del af det arbete, som nu göres i läroverken, till folkskolan.

Hvad den andra frågan beträffar eller den, att tyska språkets studium skulle börja först ett år senare än nu, tror jag också, att något dylikt är möjligt, allra helst som i och med läroverksreformens genomförande latinets studium kommer att framflyttas. Genom denna latinets framflyttning kommer ju den tid som förut ägnats häråt att kunna disponeras för andra ämnen. Det blir således mera rum på läroplanet för tyskan. Framstående skolmän hafva också under senare tiden ådagalagt, att det ur pedagogisk synpunkt är lämpligt att låta barnen vänta med de främmande språkens studium, till dess de kommit till en mera mogen ålder. Jag kan således icke finna annat, än att äfven den andra frågan, angående tyska språkets framflyttande, kan besvaras med ja. Nu invänder man däremot, att man i sådant fall har anledning att befara ett allmänt nedsjunkande af bildningsnivån. Jag kan emellertid icke förstå en sådan fruktan. Det är ju nämligen alldeles uppenbart, att om kurserna och timantalet äro desamma i såväl läroverkens första klass som folkskolornas andra klass, kan icke en sådan åtgärd, som att man tager bort läroverkens första klass och låter folkskolan öfvertaga dess undervisning, på något sätt ha till följd, att bildningsnivån sjunker.

Jag tror också, att den här föreslagna reformen, att indraga läroverkens första klass, skall verka till fördel för barnen själfva. Jag har nämligen tyckt mig finna, att de lärometoder, som användas vid undervisningen i folkskolorna, äro mera lämpade efter barnens ålder och krafter än de lärometoder, som följas vid de allmänna läroverken, där jag tyckt mig finna att man använder för barnen mera kräfvande lärometoder. Jag säger icke detta såsom någon anklagelse mot läroverken, utan jag har endast velat uttala, att så enligt mitt förmenande verkligt är förhållandet. Jag tror sålunda, att det från barnens synpunkt vore fördelaktigt att vidtaga en dylik förändring, och då därtill kommer, att barnen därigenom icke skulle i nämnvärd mån förlora någonting i kunskapsmått, har man icke anledning att hysa några som helst betänkligheter mot förändringen.

Nu har herr Darin sagt, att den fordran, vi här framställt, vore obefogad, emedan — såsom han yttrade — folkskolan redan nu är bottenskola till läroverken, så långt den det kan blifva. Detta synes mig dock vara ett underligt talesätt. Folkskolan blir först då bottenskola i ordets fulla bemärkelse, då läroverken taga vid, där folkskolan slutar. Skulle man således riktigt draga ut konsekvenserna, skulle man yrka på borttagande af ytterligare några klasser i läroverken och öfverflyttande af deras kurser till folkskolan, så att denna förde till en slutpunkt, där läroverken sedan kunde taga vid. Så långt ha emellertid icke vi motionärer velat gå. Vi hafva endast yrkat att ett första steg måtte tagas i den riktningen, ett steg, som är anpassadt efter folkskolans nuvarande ståndpunkt. Därför är herr Darins yttrande om, att folk-

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad anordning af skolans redan nu skulle vara bottenskola så långt den kan blifva rikets allmänna läroverk m. m. def, ett nonsens.

(Forts.)

Utskottets ärade vice ordförande, har dragit i härnad till försvar för utskottets förslag. Till en början höll han ett härligt loftal öfver så väl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag. Det faller mig icke in att på det ringaste sätt bestrida, hvad han i det afseendet yttrat. Jag kan tvärtom i det stora hela instämma med honom däruti. Jag har också alltid ansett att det nu föreliggande förslaget till omorganisation af de allmänna läroverken är godt. Men detta hindrar icke, att jag önskar framgång åt det speciella yrkande, som vi här framställt angående första klassens i de allmänna läroverken indragning. Ett sådant yrkande afser ju icke på något sätt någon stympning eller ändring af det föreliggande förslaget i dess väsentliga delar. Då därför herr Carl Persson vänder sig emot oss, och påstår, att vi velat förslaget fall, så är detta i högsta grad obefogadt. Vi vilja befrämja och stödja förslaget i allt väsentligt. Endast i detta särskilda fall anse vi att en lämplig förändring af detsamma bör kunna vidtagas.

Herr Carl Persson sade själf, att han, då denna fråga förra gången var före här i Riksdagen, röstade för ett sådant förslag som det af oss här ifrågasatta. Nu säger han, att man först måste pröfva det, innan man kan rösta för detsamma. Innebär detta, att herr Carl Persson förra gången röstade för detta förslag utan att ha pröfvat det? Betyder det att han nu, sedan han kommit in uti läroverksutskottet och fått taga frågan under ompröfning, röstat emot detsamma? Jag kunde icke tro, att en så klok och mångförfaren gammal politiker som herr Carl Persson skulle erkänna, att han först nu tagit detta förslag under öfvervägande. Jag hyser i det fallet bättre tankar om honom. Jag är öfvertygad om, att han äfven förut pröfvade det innan han röstade därför. Jag tror också, att han om han, än en gång allvarligt pröfvar det, kommer att ånyo skänka detsamma sitt bifall.

Det är vidare förvånande att höra den nämnde ärade talaren, en framstående landtmannarepresentant, hafva så låg tanke om den svenska folkskolan och dess lärarepersonal. Han sade, att vid undervisningen i folkskolan behöfs det tre år för att gifva barnen det kunskapsmått, som i läroverken kan meddelas på ett år. Ja, då måtte det sannerligen vara dåliga folkskolor och dåliga folkskollärare i Västergötland. Men så tror jag i allmänhet icke är förhållandet. Jag tror, »att om utskottets ärade vice ordförande något mera noggrant undersöker, hurudana folkskolorna äro i hans hemtrakt, han skall finna sig föranlåten att något litet modifiera sin uppfattning.

Jag har hört många förunderliga saker yttras under de dagar, denna fråga varit under diskussion man och man emellan. Man har sålunda kommit fram med det underliga påståendet, att man med benämningen »folkskolan Litt. A» skulle mena någon särskild

öfverbyggnad på folkskolan och att kommunerna skulle nödgas anordna sådan öfverbyggnad på folkskolorna om läroverkets första klass blefve indragen. Jag vill i det fallet påpeka, att med folkskolan litt. A. menar man helt enkelt sådana skolor, som äro bäst försedda med lärarekrafter, d. v. s. där man har en lärare för hvarje klass. Vi motionärer hafva nu yrkat, att inträdesfordringarne till läroverken skola lämpas efter andra klassens kurser i fast folkskola litt. A. Detta betyder naturligtvis att fordringarne skola stå i jämnhöjd med de kurser som hinna genomgås i andra klassen af sådana skolor, där de äro lyckligast lottade med lärarekrafter, d. v. s. en lärare för hvarje klass. Då mena vi att dessa kurser stå i samklang med första klassens kurser af läroverket. Det är således icke fråga om någon öfverbyggnad på folkskolan utan endast om de bäst utrustade folkskolorna.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

Nu säger man, att man i folkskolan icke skulle hinna genomgå på ett år de erforderliga kurserna, utan att det skulle fordras 3 år för att där genomgå detsamma, som i läroverken genomgås på ett år. Jag kan emellertid icke tro detta.

Man anför vidare som ett skäl emot reformen, att vi på så få ställen hafva A-skolor men däremot så mycket B-, C-, D- och E-skolor, hvilket skulle omöjliggöra förslagets realiserande. Jag vill till svar härå påpeka, att det i själfva verket icke är så stor skillnad mellan A- och E-typerna i afseende å kurserna som man skulle tro. Det är i det stora hela ungefär samma kurser, ehuru det är olika typer. Hvarje person, som varit i en folkskola, vet att det går an att undervisa ett par klasser på samma gång och meddela dem ungefär samma kunskapsmätt. Därför behöfver den omständigheten, att en folkskola är litet sämre utrustad med lärarekrafter, icke alltid betyda, att man där hinner läsa så väsentligt mycket mindre. Jag anser sålunda, att denna omständighet icke utgör något hinder för förslagets genomförande. Jag tror, att man skulle kunna förutsätta, att öfverflyttning från folkskolan till läroverken skulle kunna ske mycket bra äfven från B- ja till och med från E-typerna. Men vi motionärer hafva icke ansett lämpligt att framställa förslaget på annat sätt än vi gjort, och detta torde icke behöfva föranleda någon misstolkning.

Utskottets ärade vice ordförande gjorde sig också lustig öfver talet om, att vårt förslags genomförande skulle innebära, att alla samhällsklassers barn skulle komma att sitta på samma skolbänk. Ja, icke heller jag tror, att detta skulle bli för den följden af detta första steg, och jag kan instämma med honom, att det härför skulle fordras en obligatorisk befallning att inga andra skolor finge finnas; men hvad jag vill fastslå det är, att om folkskolan verkligen blefve en bottenkola, skulle därmed staten hafva sagt, att den icke understödjer några andra skolor än dessa. Faktiskt understödjer nu staten 2 parallellt jämnlöpande skolor: folkskolan

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

och läroverken. Faktiskt existerar nu mellan dem en slags konkurrens om statens ynnest, hvilken är allt annat än välgörande för den ena parten. Hvilken denna är och kommer att förbli, är lätt att gissa. Då denna konkurrens förorsakar staten högre utgifter, för att man skall kunna bestå sig den fåfängliga lyxen, att vissa barn skola gå i den bättre skolan och andra barn i den sämre skolan under samma stadium, kan jag icke förstå hvarför man så envist vidhåller denna skillnad. Nu är förhållandet det att läroverken hafva större understöd af staten än folkskolan. Läroverken äro sålunda mera gynnade, och sålunda blifva vissa barn bättre gynnade än andra, hvilket väl ändå icke är riktigt. Ty från den synpunkten böra vi väl utgå, att alla böra hafva lika rätt och lika tillfälle att njuta af samhällets gåfvor, hvad undervisning och bildning beträffar.

Jag skall nu icke yttra något vidare för denna gång. Hvad vi motionärer yrka är så fullständigt utredt från vår ståndpunkt, att jag icke behöfver vidare orda därom. Därför inskränker jag mig, herr talman, att yrka bifall till det förslag, som under diskussionen framlagts af herr Johansson i Jönköping.

Herr Ström i Transtrand: Då så mycket i denna fråga yttrats äfven i den riktning, i hvilken jag tänkt uttala mig, skulle jag helt enkelt kunnat inskränka mig till att instämma i det af herr Johansson gjorda yrkandet, men då jag nu fått ordet, skall jag dock be att få yttra något i frågan.

När herr Kvarnzelius yttrade sig här i början af debatten, uttalades af honom den åsikten, att elementarlärarne skulle helt och hållet motarbeta folkskolan och folkskolelärarnes bästa. Jag tänkte då för min del att, ehuru jag naturligtvis icke kunde bestrida ett sådant påstående, jag dock i det längsta ville hoppas att så icke skulle vara förhållandet. Jag hör nämligen till dem, som gerna vilja se allting så ljust som möjligt, och därför hoppas jag också, att samförstånd på det hela taget skall råda emellan elementarlärarne och folkskolelärarne likasom emellan de olika läroanstalterna. Herr Darin beklagade, att här hade väckts en sådan strid, men jag kunde icke finna, att han gjorde något för att förmildra denna strid eller för att taga mig ur den uppfattningen, att herr Kvarnzelius möjligtvis hade rätt i sitt påstående. Han sade med afseende å det förslag, som af herrar Berg och Hammarlund framlagts, att det skulle vara att med ens slå ihjäl hela frågan. Såsom jag förut nämnde, vill jag tro det bästa om en och hvar, och därför är jag också öfvertygad, att äfven detta förslag framkommit i en god afsikt och icke för att döda alltsammans. Dessa herrar äro ju icke ensamma om att betvifla, huruvida den 6:te realskoleklassen kan åstadkomma en så kraftig verkan, som här blifvit framhållet såväl i Kungl. Maj:ts proposition som i utskottets förslag. För min enskilda del vågar också jag

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

betvifla, att nyttan af denna klass kan blifva så afsevärdt stor; men å andra sidan skall väl i alla fall något mera inhämtas ju längre undervisningen utsträcker, och således måste väl nyttan ändå vara någon. Jag hade dock nästan trott, att om denna klass och den första ringen i realgymnasiet kunnat mera sammanfalla till ett helt, skulle därigenom lika mycket om icke mera vunnits. Emellertid är det ju svårt att i närvarande stund säga, hvad som i det fallet skulle vara det bästa, och jag skall därför icke längre uppehålla mig vid den sidan af saken.

Hvad åter beträffar det yrkande, som gjorts, att inträdesfordringarne till realskolan skulle lämpas efter andra klassens kurser i fast folkskola litt. A, skall jag be att få uppehålla mig litet vid denna fråga, eller frågan om folkskolan såsom bottenkola. Det yttrades af herr Darin, det han trodde att folkskolan redan nu vore bottenkola så mycket den kunde blifva det. Det skulle enligt mitt förmenande vara mycket illa, om så verkligen vore förhållandet. Mig synes det icke alls omöjligt, att folkskolan nu kan uppfylla de fordringar, som skulle ställas på henne att motsvara den nuvarande första klassen i de allmänna läroverken.

Utskottets ärade vice ordförande antydde, att han icke höll så mycket på inträdesåldern, och i detta stycke kan jag fullkomligt instämma med honom. Han antydde vidare, att våra folkskolor på landet icke skulle kunna meddela barnen undervisning så, att de skulle kunna vinna inträde i en klass motsvarande läroverkens andra klass vid 10 års ålder. Däri ger jag honom delvis rätt, men jag tror icke i likhet med honom, att det behöfs 3 år för att meddela den undervisningen.

Genom en något högre inträdesålder synes mig icke den ringaste skada vara skedd. Herr Carl Persson antydde vidare, det han icke trodde, att någon skulle vilja låta sina barn gå kvar i folkskolan så länge. Med afseende härpå skall jag be att få påpeka, att jag känner exempel på motsatsen, och att jag själf med mina anhöriga just praktiserat denna metod. Jag har ansett, att det icke är nödvändigt för en gosse att komma till elementarskolan så tidigt, utan att han gerna kunde genomgå hela folkskolan, och jag vet andra från samma trakt, som praktiserat detsamma; — icke därför att det skulle varit omöjligt att komma in vid en tidigare ålder, utan därför att vi på den aflägsna landsbygden — 20 mil från läroverksstaden — sätta värde på att få behålla våra barn hemma minst ett år längre än annars skulle vara fallet. Man får ju alltid den utgiften att skaffa privatläsning i tyska språket, men något annat vet jag icke, att det varit nödigt för folkskolebarnen att inhämta vare sig för att komma in till andra eller tredje klassen af läroverket. Följaktligen anser jag, att det skulle vara en stor vinst, särskildt för landsbygden, om de allmänna läroverkens lärokurser kunde ordnas så, att inträdesfordringarne ställdes i samband med andra klassens kurser

Om ändrad anordning af rikets allmänna läroverk m. m. folkskolan litt. A. Den omständigheten att vi icke hafva några skolor af den typen på landsbygden betyder icke någonting. Saken är ju endast den: kan folkskolan meddela det kunskapsmått som erfordras? Härpå svarar jag nu som förut ett obetingadt *ja*. Jag tror visst icke, att våra folkskolor i öfre Dalarna äro några mönster framför andra. Skolgången är visserligen god, det vet jag, och jag tror, att våra folkskolor i detta afseende kunna jämföras med hvilka andra folkskolor som helst. Däremot är, som känt, skoltiden till följd af åtskilliga lokala omständigheter förkortad till i de flesta fall 30 veckor. Dessutom är det visst icke så lätt för barnen att komma till sina skolor. Herr Carl Persson nämnde, att det på landsbygden kunde finnas fall, där barnen hafva en half mil att gå till skolan. Ja, jag känner fall, då de hafva en hel mil och till och med ännu mera.

(Forts.)

Dessutom måste beaktas, att från landsbygdens skolor i regel icke så synnerligen många elever gå öfver till de allmänna läroverken. Det är endast de bäst utrustade, som kunna tänka på att fortsätta sina studier. Dessa bli därför vanligen icke öfveråriga vid läroverken, utan hinna oftast upp sina vid yngre år där intagna kamrater.

Det antyddes, att man icke genom den anordning, hvarom nu är fråga, skulle kunna få alla att sitta på folkskolans bänkar. Därom är också jag fullkomligt öfvertygad. Men de, som anse sig hafva råd att icke låta sina barn sitta där, kunna ju då i alla fall få bekosta dem privatundervisning. Hufvudsaken är väl ändock, att de, som icke hafva råd därtill, må kunna beredas den förmånen genom folkskolan, och att staten icke ovillkorligen betungas med underhållet af dubbla läroverk, där detta är alldeles onödigt. Nog tror jag, att staten bättre kan använda sina medel. Om reformen icke nu genomföres, så torde det bli mycket svårt att genomföra den framdeles. Har ett större antal lärare blifvit fastlåst vid sina platser, så kommer det att falla sig mycket svårt att göra en omändring. Om däremot första klassen nu skulle indragas och en sjätte klass — eller en femte, om vi i stället vilja kalla den så — tilläggas, så blefve antalet lärare oförändradt. Då behöfde ingen egentlig rubbning ske, utan allt kunde gå sin jämna gång.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till det förslag, som här framlagts af folkskoleinspektören Johansson.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det är icke min mening att här inlåta mig på någon mera detaljerad undersökning i denna fråga. Detta öfverlämnar jag åt de speciellt sakkunnige. Jag har endast velat framlägga några allmänna synpunkter, som enligt min mening böra vara bestämmande, då man

går att afgifva sin röst i frågan. De hafva åtminstone varit bestämmande för mig.

Jag anser, att, när man står inför afgörandet af läroverksfrågan, man får hafva ögonen fästade på det ändamål, som man vill nå. Detta ändamål uttryckes i Riksdagens skrifvelse af år 1899. Där heter det: »Hufvudsyftet med omorganisationen är, att läroverkens lägre stadium skall ombildas till en läroanstalt för meddelande af *allmän medborgerlig bildning, utan undervisning i latin*, och avslutas med en examen, åtföljd af viss kompetens», — detta är målet nedåt — »samt att läroverkets öfre stadium, utgående från kunskaper, som inhämtats i den medborgerliga skolan, skall inrättas som en läroanstalt för vetenskapliga förstudier, ledande till en avslutning, som motsvarar nuvarande mogenhetsexamen» — detta är målet uppåt —. »De fördelar, man afser att härmed vinna», heter det vidare, »äro i främsta rummet ett bättre tillgodoseende af den allmänna medborgerliga bildningens kraf genom det lägre stadiets frigörelse från det öfre stadiets hittills alltför öfvervägande inflytande och däraf orsakade tryck nedåt samt erhållande af en samlingspunkt, examen å mellanstadiet, för de lärjungar, som önska före mogenhetsexamen afgå från läroverket.»

Nå, är detta nu något godt? Ja, efter mitt förmenande ett mycket stort godt, ett godt, efter hvilket vi sträfvat och arbetat många och långa tiotal af år. Därför tror jag, att man bör hafva blicken fästad härpå och mindre fästa sig vid detaljerna, då man nu går att lägga sin röst i urnan.

För min del tillhör jag visst icke dem, som äro odeladt belättna med det nu föreliggande förslaget. Jag har inom läroverksutskottet speciellt kämpat för att vi icke skulle taga den sjätte realskoleklassen. Jag vill nu icke närmare inlåta mig på skälen härför, då jag i alla fall icke vidhållit denna ståndpunkt. Jag vill dock antyda, att skälen för mig hufvudsakligen varit, att jag icke velat vara med om den höjning af kompetensfordringarna för inträde i vissa fackskolor och specialkurser m. fl., som i vissa fall skulle medfölja denna sjätte realskoleklass. Jag har icke heller kunnat värja mig för den farhågan, att åldern för de lärjungar, som skola gå ut i det praktiska lifvet, blefve för hög. De behöfva tidigare komma ut till de praktiska yrkena för att få den speciella yrkesutbildning, som jag för min del anser vara fullt lika viktig som någonsin den teoretiska. Men, som sagdt, jag vill nu icke hålla på denna min mening, icke därför att jag anser den vara oriktig, utan därför att jag tror, att goda skäl framhållits äfven från den andra sidan. Denna sjätte klass är ett experiment, en nyhet, med hvilken man velat samla lärjungarna på det lägre stadiet i den allmänna medborgerliga skolan. Den *kan* ju möjligen göra en dylik tjänst, ehuru jag för min del har svårt att tro därpå; och jag vill därför icke afvisa den.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

Det har tillika särskildt i dag med kraft framhållits, att man bör indraga första klassen i realskolan eller de allmänna läroverken. Ja, detta är ju ett mycket gammalt önskemål, och ett önskemål, för hvilket äfven jag för min del kan känna stora sympatier. Men det synes mig dock, som om ifranne för detta önskemål brista i bevisningen, att folkskolan, därest de allmänna läroverkens första klass borttoges, skall lika lätt kunna anpassa sig till realskolan som enligt det kungliga förslaget. Jag tror också, att man då riskerar hvad jag anser vara mycket olyckligt, en högre ålder i allmänhet i realskolan. Och hvad angår det ekonomiska, synes det mig, att man brister i bevisningen, att det på det hela taget skulle blifva billigare.

Men, som sagdt, hufvudsumman är, att man ser på det mål, man vill nå. Vill man verkligen en läroverksreform, anser man att det nu framlagda förslaget till läroverksreform verkligen är något godt — och att så är, hafva äfven de, som uppträdt mot detsamma, erkänt — då tror jag, att man får lof att kasta bort de enskilda önskemålen och arbeta för det hela.

En talare från Jönköping yttrade, att han icke kunde se någon fara för förslagens framgång, om man här bifölle yrkandet om första klassens indragning. Men jag kan icke finna, att han för denna sin mening framburit det ringaste bevis. För min del tror jag, att det skulle innebära mycket stor risk att här antaga förslaget om första klassens slopande. Ett antagande härafskulle säkerligen kasta omkull hela den nu föreliggande läroverksreformen, och det vore väl ändock illa gjordt.

Det sades af en talare på samma sida, en talare på väster-norrlandsbänken, att de skäl, som anförts mot borttagandet af första klassen, vore — jag tror att han sade 35 år gamla. Ja, lika gamla äro *alla* de skäl som anförts i denna fråga om en reform af våra allmänna läroverk; det är ungefär lika länge, som vi hafva kämpat för densamma. Jag tror, att den tid nu är kommen, då man bör ena sig, då man får lof att kasta bort de särskilda meningar, som man har, för att i denna fråga komma till något resultat. Det är detta, som för mig varit det bestämmande, då jag underordnat min enskilda åsikt under majoritetens och ställt mig på det kungliga förslagens ståndpunkt i denna del.

Jag tror för öfrigt, att det förslag, som nu föreligger, har vida större utvecklingsmöjligheter än den organisationsform, som vi gå att lämna. Jag tror sålunda icke, att man behöfver kasta bort tanken på utveckling, därför att man i dag antager den föreslagna organisationen. Ett antagande af densamma i dag är förvisso ett stort steg framåt, som nog kommer att följas af andra steg. Men om vi i dag låta den störta omkull på denna tufva, är det ovisst, huruvida vi icke på samma gång häjdadt utvecklingen i läroverksfrågan för kanske ett tiotal år eller mera.

Jag yrkar bifall till det föreliggande förslaget.

Med herr Widén förenade sig herrar *Almqvist, Reuterskiöld* och *Mallmin*.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Herr Hammarlund: Herr talman! Jag kunde hafva mycket att säga i denna för vår uppväxande ungdom så viktiga fråga, men min heshet tvingar mig att fatta mig kort, och jag vill därför blott säga ett och annat, som ligger mig särskildt om hjärtat.

Min ärade vän på västgötabanken sade för en stund sedan, att det icke vore möjligt för landsbygdens folkskolor att meddela den undervisning, som nu bibringas i de allmänna läroverkens första klass, utan att skoltiden skulle förlängas. Det skulle kunna hända, att en lärjunge finge sitta tre år i en folkskola på landet för att inhämta den undervisning, som nu, oafsedt tyskan, bibringas under ett år i ett allmänt läroverk i en stad. Det vore sorgligt, om det verkligen skulle förhålla sig så med folkskolorna i den ärade talarens hembygd. Jag tror emellertid, att herrarne från andra delar af vårt land skola gifva folkskolan ett annat vitsord än detta.

Jag skall be att såsom en kontrast mot hvad han sade få åberopa ett exempel från Gottland, ett exempel, som nyligen stått omtaladt i tidningspressen. Det gällde en lärjunge, som gick i en folkskola ute på den gottländska landsbygden. Jag skall säga församlingens namn, för att uppgiften må kunna kontrolleras. Församlingen heter Othem. Där har man icke folkskola af typen Litt. A., utan folkskola af typen Litt. E., som för öfrigt i flera landsändar är den vanligaste typen. En gosse genomgick samtliga klasser i denna folkskola. Vid 12 års ålder hade han genomgått den — detta är den normala åldern — och erhöll då afgangsbetyg från folkskolan. Under det sista året hade han läst privat i tyska språket för pastor i församlingen och hade dessutom kompletterat sina kunskaper i ett och annat af de öfriga ämnena. Så sökte han inträde i Visby läroverk förliden höst med det resultat, att han kom in i läroverkets fjärde klass. Han hade således hoppat öfver första, andra och tredje klasserna af läroverket och i stället genomgått andra, tredje och fjärde klasserna af en vanlig folkskola ute på den gottländska landsbygden. Jag tror, att det skulle vara lätt att andraga flera sådana exempel.

Nu säger man, att det skulle vara en fördel för landsbygden att få behålla första klassen i läroverken. Jag tror att vi kunna vända om denna sats och säga, att det skulle vara en fördel för landsbygden, om man toge bort den nuvarande första klassen och i sammanhang därmed höjde inträdesfordringarna, blott man därvid icke fordrade kunskap i tyska. Om man för inträde i den nuvarande andra klassen icke fordrade tyska, så skulle detta hafva till följd, att det blefve lättare för landsbygdens barn att stanna kvar i hemmet ytterligare ett år än hvad nu är fallet. Pedagoger och skolmän äro ju ock tämligen öfverens därom, att

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

man utan ringaste skada för språkundervisningen kan flytta upp tyskan ett år och att det till och med är fördelaktigt att så göra. Om man höjer inträdesfordringarna och tager bort den nuvarande första klassen samt icke fordrar tyska för inträde i den klass, som nu motsvarar den andra, så blir det ju lättare ute på landsbygden att bibringa barnen detta kunskapsmått, emedan då ingenting annat fordras än sådana ämnen, som genomgås i folkskolan.

Det förhåller sig för öfrigt redan nu så, hvilket också påpekades af herr Johansson i Jönköping, att den nuvarande första klassen vid de allmänna läroverken användes mycket litet af landsbygdens barn. Jag vågar ock påstå, att denna klass ej är någon klass för landsbygdens barn, utan hufvudsakligen för städernas. Jag skall be att få bevisa detta med siffror, hämtade från den officiella läroverksstatistiken. Det är icke nog därmed, att den första klassen användes mycket litet af landsbygdens barn, den användes af dem mindre år efter år. År 1879 var 27,6 % af gossarne i första klassen från annan ort än läroverksstaden. Detta antal hade efter 20 år, således år 1899, det sista år för hvilket dylik statistik föreligger, gått ned till 23,8 %. Alltså: icke ens hvar fjärde gosse i läroverkens första klass var från annan ort än läroverksstaden, men mer är $\frac{3}{4}$ af gossarne i första klassen voro hemma i de städer, där läroverken ligga. Kan man då verkligen påstå, att det är landsbygden, som har nytta af denna klass?

Att antalet barn från landsbygden i läroverkens första klass är i stadigt nedgående beror naturligtvis därpå, att föräldrarna finna det billigare och i alla afseenden fördelaktigare att låta sina barn gå i folkskolan och sedan på annat sätt bibringa dem de få insikter, som behövas i tyska språket, för att komma in i andra eller tredje klassen, ja till och med i fjärde eller femte klassen. Statistiken visar också, att klass efter klass höjes procentsiffran af barn, som äro från andra orter än läroverksstäderna, under det att den sjunker för antalet barn från läroverksstäderna. Men i första klassen är det, såsom sagdt, så få från annan ort än läroverksstäderna. Och trots att antalet lärjungar vid de allmänna läroverken ökas, är likväl antalet gossar från landsbygden, som gå i första klass, i nedgående. År 1879 var antalet gossar i hela riket, som gingo i läroverkens första klass och icke hade sitt hem i läroverksstäderna, 681 stycken, men år 1899 hade det sjunkit till 572 stycken eller med öfver 100 gossar.

Jag skall taga ett exempel från en särskild provins. I Blekinge till exempel finnas tre läroverk, nämligen i Karlskrona, Karlshamn och Sölvesborg. I Karlskrona funnos 1899 29 gossar i första klassen från läroverksstaden, men endast 3 från landsbygden. Kan man säga, att det skulle hafva någon betydelse för landsbygden, om man där toge bort första klassen, i synnerhet om man samtidigt därmed icke fordrade någon kunskap i tyska språket för inträde i andra klassen. I Karlshamn var det 7 gossar

i första klassen från annan ort än läroverksstaden och i Sölvesborg 1. För hela Blekinge således 11 gossar i första klassen, som icke hade sitt hem i läroverksstäderna.

Nu har man här målat spöken på väggen och sagt, att om vi taga bort första klassen, så blifver det nödvändigt att öfverallt på landsbygden inrätta folkskolor efter litt. A. Är det rimligt att komma med sådant tal? Det fordras redan nu för inträde i de allmänna läroverkens första klass de insikter, som bibringas i folkskolans första klass litt. A. Men icke har man på den grund inrättat några folkskolor af typen litt. A. Och om man ytterligare höjer inträdesfordringarna, så blifver förhållandet alldeles detsamma. Och man *kan* höja dem; ty de nya inträdesfordringar, som man tänkt sig, kunna mycket väl bibringas, icke endast i folkskolan litt. A, utan äfven i folkskolan litt. B. C. D. E. och så vidare, ty det, som läses i läroverkets första klass, är, när man tager bort tyskan, ungefär detsamma som redan meddelas i folkskolan.

Om vi se på denna sak opartiskt och döma efter den officiella statistiken, så måste vi medgifva, att första klassen vid de allmänna läroverken är en lyxklass, en ren skänk af staten till städerna. Under sådana förhållanden måste man förvåna sig öfver att särskildt landtmännen, som eljest icke äro hugade att gifva städerna några särskilda förmåner, hålla så mycket på denna klass. Säsom stadsrepresentant borde jag ju vara intresserad af att städerna få behålla denna förmån. Men att jag ej kan vara med därom, beror därpå att jag icke kan finna, att det ligger någon rättvisa däri. Jag kan för öfrigt icke se, att det skulle på något sätt skada städerna, om de miste denna förmån, emedan de gossar det är fråga om utan olägenhet kunna plockas in i en klass här och en klass där.

En dylik förändring skulle för staten medföra en besparing på bortåt 300,000 kronor. Nu säger man måhända, att i dessa tider spelar en sådan summa ingen roll. Vi låta ju miljonerna rulla, då det är fråga om andra saker, hvarför skulle vi nu icke göra det äfven här? Jag tror dock, att vi kunna använda dessa 300,000 kronor för ungdomens bästa på ett bättre sätt än här är ifrågasatt. Ut i våra grannland, Danmark och Norge, har man också insett detta. Där har man höjt inträdesåldern till läroverkens första klass, icke såsom här är ifrågasatt till 10 år utan till 11 år. Och ehuru ingen kan påstå, att folkskolan där står på en bättre ståndpunkt än i vårt land, har detta ändock kunnat gå för sig.

Hvad angår de förslag, som nu föreligga, så kan jag för min del icke yrka bifall till någon af de reservationer, som blifvit afgifna. Jag skall däremot be att i allo få ansluta mig till det förslag, som här för en stund sedan framställdes af herr Johans-

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad anordning af rikets allmänna läroverk m. m. (Forts.)

son i Jönköping. Det utgår från läroverksutskottets förslag och innehåller liksom detta tre punkter.

Uti första punkten yrkas den förändring i utskottets förslag, att realskolan skulle komma att bestå af 5 i stället för 6 ett-åriga klasser. En realskola med 6 klasser skulle ju på en hel del ställen för kommunerna åstadkomma den stora olägenheten, att de måste bygga till och förändra sina skolhus, som nu äro uppförda med hänsyn till endast 5 klasser. Detta skulle förorsaka ganska stora kostnader. Dessa utgifter kunna besparas, om vi nöja oss med att fortfarande ha 5 klasser.

Det har varit ifrågasatt, att man äfven skulle taga bort den öfversta klassen, den så kallade afslutningsklassen, hvarigenom realskolan endast skulle blifva 4 klasser. Men här tyckes vara så stora sympatier för afslutningsklassen, att det nog icke är någon idé att hålla på det förslaget. Men, såsom en ersättning för att Riksdagen lämnar denna nya klass och för att kostnaderna icke skola springa upp allt för högt, är alla skäl att i stället hålla på Andra Kammarens gamla fordran om första klassens borttagande, hvarigenom antalet klasser i nederskolan skulle bibehållas vid fem.

Vid andra punkten af hr Johanssons förslag yrkas, att realskolan skulle utgå från inträdesfordringar, som motsvara de i andra klassen af fasta folkskolan litt. A inhämtade. Detta i motsats till utskottets yrkande, hvilket icke ens håller på status quo utan till och med medgifver en *sänkning* af inträdesfordringarna.

Men denna punkt innehåller äfven ett annat yrkande, som icke finnes i utskottets förslag, nämligen att af de två språk, som skulle förekomma i realskolan, endast ett skulle vara obligatoriskt i examen. Jag behöfver icke särskildt motivera detta, utan kan i det afseendet hänvisa till herr Ernst Carlsons reservation. För öfrigt har äfven en annan framstående ledamot af läroverkskommittén haft alldeles samma mening.

Slutligen skulle man i tredje punkten inrycka, att gymnasiet skulle utgå från fjärde klassen, och således skulle man då vara med om en särskild afslutningsklass.

Detta förslag är enligt min mening det minsta, som reformvännerna i Andra Kammaren kunna vara med om. Äfven med genomförandet af detta förslag blefve vi på skolans område efter andra länder, men förslaget innebär dock ett steg i rätt riktning.

Jag skall, herr talman, anhålla att få yrka bifall till det af herr Johansson i Jönköping framställda yrkandet.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Herr *Hedlund*: Herr talman! Jag hörde med synnerligt intresse på den föregående talarens anförande, och jag undrade, huru han skulle avsluta detsamma. Jag har lifligt i mitt minne den motion, som han och herr *Berg* i denna fråga väckt, och i

hvilken de lägga tonvikten på att man icke bör låta ungdomen komma för sent ut i lifvet. De framställa där såsom hufvud-anmärkning mot Kungl. Maj:ts proposition, att den föreslår inrättandet af en sjätte klass i realskolan, hvarigenom utgångsåldern från denna skola skulle komma att blifva 16 å 17 år i stället för 15 å 16, som afsetts. I jämförelse med denna stora olägenhet syntes för motionärerna ett bibehållande af första klassen vara en vida mindre olägenhet. Nu framhöll den föregående ärade talaren bibehållandet af första klassen såsom en synnerligen stor olägenhet, medan han däremot knappast vidrörde den äldre utgångsåldern. I motionen antydes icke med ett ord, att hufvudvikten skulle läggas därpå, att skolan skulle äga endast fem klasser, utan därpå att ungdomen skulle komma ut tidigare än förut. Nu däremot framställes såsom hufvudsak, att skolan endast skall hafva fem klasser. Huru kan detta förenas.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)*

För min del är jag intagen af den öfvertygelsen, att vi i denna fråga liksom i alla stora frågor måste disciplinera våra älsklingsmeningar och förstå att underordna dem under det, som är det viktigaste. För mig framstår det såsom allra viktigast att få en skola inrättad med en afgangsexamen vid eller något efter konfirmationsåldern. Detta mål stå vi nu inför efter ett par årtiondens strider. Redan på 1880-talet uttalades ju den tanken i Andra Kammaren. Det är ett kraf, hvilket om något är tidsenligt. I våra dagar reser sig för vårt folk den ena stora ekonomiska uppgiften efter den andra. Det är kanske egentligen på det området jämte det sociala, som våra största uppgifter ligga. Och för att behärska dessa uppgifter, hvilka äro så stora att de hota att växa vårt folk öfver hufvudet, behöfves det en stadig ström af unga, friska krafter med lämplig förbildning, och det får man genom en ungdom, som med en till konfirmationsåldern fortsatt skolgång därefter kan komma ut i det praktiska lifvet. Så ha vi vidare samskoleprincipens viktiga grundsats ändtligen knäsat af staten. Inom gymnasialskedets båda öfre klasser är en valfrihet genomförd, som mycket skall bidra till att utveckla själfverksamhet och specialisering hos ungdomen, därigenom mognande den för blifvande studier af friare art vid akademier eller specialläroverk. Så ha vi slutligen en utsikt, som öppnar sig, att denna sexklassiga realskola efter hand, i den mån som folkskolan växer i kläderna, skall sammansmälta med denna, så att folkskolan blir det naturliga underlaget, med realskolan såsom sin påbyggnad, hvilket utan tvifvel är framtidens mål.

Emellertid får man ju vid denna generaldebatt beröra äfven andra frågor. Och jag skall be att redan nu få upptaga en fråga från löneregleringsområdet, därför att där förekommer en sak, i hvilken utskottet efter min uppfattning på ett ganska betänkligt sätt försämrat det kungl. förslaget. I det kungl. förslaget är det föreskrifvet, att lärarne, när de få ordinarie plats, skola i afse-

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

ende å lönetur få tillgodoräkna sig de år de tjänstgjort såsom extra lärare med frånräknande af fem år. Läroverkskommittén hade blott satt två år. Att utskottet tagit bort den förmånen från lärarne, kommer säkerligen icke nu, men efter hand att högst betydligt försämra de löneförmåner, som man för resten varit villig att gifva dem. Utskottet tager med den ena handen hvad det gifver med den andra. Visserligen anför utskottet, att 1858 års Riksdag framställt den anvisningen, att, så snart lärjungeantalet ökats med 30 eller 40 lärjungar, vederbörande skulle gå in till Kungl. Maj:t med begäran att få en lärare till. Det är visserligen godt och väl att gå in till Kungl. Maj:t och begära, men Kungl. Maj:t har ej pengar, utan får gå till Riksdagen; och frågan är då, om Riksdagen vill gifva något. Denna bestämmelse från år 1858 har ingalunda hindrat det stora extralärare-eländet att i alla fall uppväxa.

Nu kommer utan tvifvel till en början genom de många ordinarie platser, som den nya organisationen medför, en massa extralärare att med detsamma få ordinarie plats. Under första tiden blir det ej så länge som de behöfva gå såsom extralärare; men så kommer den tid — och den är ej långt aflägsen — då parallellklasser med extralärare börja upprättas, men det dröjer dock, innan dessa klasser bli ordinarie. Under tiden uppväxer en allt större och större skara af extralärare, som ej få tillgodogöra sig sin tjänstgöringstid vid lönetursberäkningen. Utskottet tyckes ej vilja få något sådant till stånd; men är det så, att utskottet ej velat det, hvarför har då utskottet ej beviljat den förmån, som i sådant fall skulle vara aldeles oskadlig?

Detta gäller nu blott lärarne vid läroverken. Men utskottets förslag drager med sig en konsekvens, som går ut äfven öfver andra institutioner i vårt land, som vi måste söka hålla högt. En docent vid universitetet får icke, om han sedan får ordinarie plats vid ett läroverk, räkna sig till godo de år han tjänstgjort vid universitetet. Följden är naturligen, att ingen vill stanna mer än den nödvändiga tiden såsom docent vid universitetet, utan söker sig så fort som möjligt till läroverken för att där, så snart ske kan, få en ordinarie plats. Det blir då svårt för universitetet att upprätthålla det vetenskapliga arbetet.

Vidare vill man hålla de enskilda läroverken uppe, nyttiga som de äro såsom konkurrenser till statsläroverken; de bidraga nämligen till att vidmakthålla framåtskridandet inom undervisningsväsendet. Men en rektor eller lärare vid ett enskildt läroverk skulle ej heller få räkna sig till godo de år han tjänstgjort vid detta läroverk. Alltså: en rektor vid ett enskildt läroverk måste tänka på att så fort som möjligt lämna denna befattning och komma in vid ett statsläroverk för att där bli ordinarie. Det blir då ytterst svårt för de enskilda läroverken att få rektorer, som ägna sig något antal år åt sin uppgift. Det blir ett ständigt,

skadligt ombyte. På samma sätt med lärarne vid dessa läroverk. De gå så länge de äro tvungna vid dessa läroverk, men så fort som möjligt söka de sig in vid statsläroverken. Det hade varit så enkelt och oskadligt, ifall utskottet låtit i detta afseende bero vid det gamla förhållandet; och jag kan egentligen ej förstå, hvarför utskottet vidtagit dessa ändringar, så mycket mer som särskildt i afseende på de enskilda läroverken ett så stort intresse föreligger att hålla dem uppe, hvartill ju med nödvändighet hör att de skola kunna påräkna en personal af rektorer och lärare, som någorlunda stadigt ägnar sig åt sin uppgift. När den punkten kommer före, skall jag be att få framställa ett yrkande i denna sak.

Nu skall jag emellertid blott be att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Hedin: Är det så, herr talman, att Andra Kammaren icke nu förmår att vidhålla, att upprätthålla och att genomdrifva de yrkanden, som beteckna den här omtalade, gamla ståndpunkten i denna fråga, så måste jag frukta, att den gamla ståndpunkten är öfvergifven öfverallt. Ty om någonsin en bevisning har blifvit fullständigt förd för yrkandet på indragning af den första klassen, så måtte det väl vara genom de oemotsägliga fakta, som här ha blifvit anförda i dag. Skall Andra Kammaren öfvergifva detta? Hvad tänker den då att vidhålla? Jag vet väl, att förhoppningarne äro små för den, hvilken tagit emot detta betänkande såsom ett dödsbud för åtskilligt af det, som är honom mest kärt i lifvet. Vi hafva stora rikedomar, herr talman, vi hafva det land, där vi bo och bygga, vi hafva vår rättsordning och vi hafva vårt språk — det, i hvilket vi lefva, det, i hvilket vi tänka, hoppas, älska — hata det som vi böra hata — det i hvilket vi öfverlämna åt dem, som komma efter oss, allt det bästa, som funnits inom oss. Detta språk skall nu, till den dödsstöt det fick 1873, få ett hugg, som jag fruktar att det aldrig vidare skall resa sig från. Man vet hvad representanterna för det tyska parti, som kallar sig »Die Alldeutschen», skrifva. De skrifva en maning, hvilken numer gärna på Hochdeutsch har tonen af en befallning, att vi skola nu genast öfvergifva hvad de kalla de nordiska »bygdemålen». Därmed menas Tegnér's tungomål, Runebergs, Björnsons, Oehlschlägers. Det är de nordiska bygdemålen. Öfvergifven dem! De duga ej längre, utan antagen till en början som gemensamt vetenskapligt språk vårt Hochdeutsch! Sedermera skola vi från er, för att i några punkter komplettera vårt ordförråd, taga upp svenska, norska och danska ord; men hela grammatikan och hufvudsumman af ordförrådet bli tyska. Vi skola bli tyskar. Så skrifver man därför att man vet, att man har vänner i vårt land, som äro färdiga att gå allt detta till mötes. Jag frågar mig, om de, som vilja lägga vårt språk under detta herravälde ännu mer fullständigt, än det varit sedan år

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)*

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk n. m.
(Forts.)

1873, någonsin ha bekymrat sig om att lära känna hvad Tysklands största språkforskare ha sagt om detta tyska, numera öfver hela Tyskland *officiellt* härskande språk, jag frågar, om de hafva lärt hvad Jakob Grimm har sagt, hvad August Schleicher, Du-Bois-Reymond och Schopenhauer hafva sagt, hvad August Lehmann, författaren till boken om »nutidens språksynder», har visat, han som i sin bok behöfde använda 70 sidor för att exemplifiera ensamt den oriktiga användningen af ordet »und» (och). Han går igenom de särskilda kategorierna af språkfel; här se vi källan till den förstörelse, som har under de sista decennierna i svenskan mer och mer trängt in. Det går icke en enda dag förbi, då jag icke ryser af fasa vid att se exempel på huru vårt språk misshandlas af svenska författare, icke en enda dag sedan många år. De, som samla sådant — jag har endast gjort det i ringa mån och har öfverlämnat det mesta till en numera bortgången svensk språkforskare — och det göra bland andra professorer vid våra universitet, de, som sysselsätta sig i mera vidsträckt mån än jag med sådant, veta i likhet med mig, huru förstörelsen far fram mer och mer ohäjdadt för hvarje dag vi lefva. Och nu skall den kraftigaste motvikten bort, nämligen studiet af det franska språket, hvilket man vill tillintetgöra. Ja, jag ser nog att anteckningar göras, men det tjänar till ingenting att försöka öfvertyga oss om, att det icke här ligger äfven någonting annat än föregifven pedagogik — det ligger äfven politik bakom detta. Pedagogiken kan för resten aldrig förklara, aldrig försvara, att man tager det onaturligaste af alla för oss kända språk, nämligen Hochdeutsch, till att uppfostra vår svenska ungdom vid. Har jag rätt i att säga, att det är det onaturligaste? Ja, jag måtte väl ha det, när Tysklands störste språkforskare ha sagt det. Jakob Grimm och August Schleicher ha visat och bevisat, att detta språk aldrig talats — såsom orden lyda hos nämnde Schleicher — af »någon tysk stam». Det var ett annat förhållande med det tyska — medeltidens — litterära språket. Det var en tysk stams språk, som blef litteraturspråk, men det nu härskande Hochdeutsch är det af Luther vid bibelöfversättningen använda sachsiska kanslispråket, som är helt och hållet bildadt efter latinets, sachsiska kanslispråket, som utbildats efter latinska regler och mönster. Latinet är ju ett förträffligt språk i och för sig själf, men det är ej ett förträffligt språk att ombilda andra efter, hvilka ha uppvuxit på annan grund.

Franskans lyckliga inflytelse skall nu tillintetgöras. Det är detta jag sade känns som ett dödande hugg mot det som mig synes, att vi alla borde hålla kärast af allting. Det är möjligt för en nation att behålla lifvet till och med utan ett land, i hvilket den själf är herre. Det är möjligt, ty såsom en fransman en gång sade: »franska språket är också ett fädernesland». Vi skulle kunna säga detsamma om vårt eget språk, ifall den dag

en gång kommer, då vi ej äro så herrar här i landet, som vi hittills varit. Så länge språket är kvar, är lifvet kvar. Det beror mer af detta än af torfvan jag trampar på.

Det är meningen, att vi skola förstöra det stöd modersmålet i franskan haft mot det tyska fördärfvet. Arbetet har pågått sedan läroverksordningen af år 1873. Hvad svarade mig dåvarande ecklesiastikministeren, som önskade ett samtal med mig, förmodligen i den tanken att han skulle kunna öfvertyga mig om den ringa faran — eller ingen fara måhända — af det han då förehade! Jag hade sagt honom: tala till andra om detta; för mig, med den uppfattning jag har, skulle det vara ett landsförräderi att acceptera Er proposition. Och jag började beskrifva för honom hvad detta tyska språk var för de svenska barnen och hur det redan hade verkat fördärfbringande på vårt svenska språk. Han svarade: ja, ja, ja, det är hottentottska, det medger jag — men »hottentottskan» införde han här, och den har härskat sedermera. Nu skall den blifva helt och hållet enarådande. Latinet skjutes längre fram än förut varit fallet. Grekiskan får man väl betrakta såsom ungefärligen landsförvist. Franskan, med den har man vunnit sitt ändamål. Den skall dödas, jag vet det, och jag vet *hvilka* det är som med dolkar väpnat dem som skola utföra exekutionen. Det är ju icke värdt att tala om det.

Här lefver man fortfarande i den gamla tron, som är öfvergifven i det land, hvarest den uppfanns, tron på ett s. k. grundläggande främmande språk. Herr talman, Ni känner igen de orden: »endast i Norden höres den teorien ännu omtalas» — det gällde då en annan lära — »ty ekot är starkt bland de svenska bergen och ljuder länge ännu sedan rösten tystnat.» Det är Tegnér's ord. Här hörs ekot, fast rösten — den tyska rösten — om det grundläggande språket, ett annat språk än det tyska, *för länge sedan* tystnat. Den läran är redan gammal i Tyskland, uttalad af deras förnämsta män på det pedagogiska området, att det grundläggande språket, det i hvilket vi i och med språket lära begreppen, som höja lärjungen upp ur blotta känsornas, blotta föreställningarnas värld. Med modersmålet ljusnar allt det som utgör innehåll i vårt andliga lif. Det grundläggande språket kan ej vara något annat än modersmålet. Men här regerar ekot ännu, regerar i kungliga skolkommittéer. Gud Fader, hvad ni är långt efter er tid! — — — Ja, är Ni det icke? —

Det är ju icke värdt att tala om detta mer. De som tänka lika med mig, vi få gå annorstädes och gråta ut vår smärta, ifall sådant är möjligt.

Jag skall i stället säga några ord om ett par andra saker. Jag hade väntat ett stort framsteg, men jag finner, att jag missat mig på det. Jag hade väntat, att skolan, om hvilken man så mycket har talat att den skall vara en medborgarskola och

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

där ju barn skola mottagas, som icke alla höra till en och samma trosbekännelse, att dessa skolor skulle få en öfverstyrelse som koncentrerade behandlingen af ärendena, i stället för att låta dem vara splittrade på dessa många domkapitel och biskopsämbeten. Men det ser jag icke till.

Jag tänkte också, att det då skulle blifva större enhet och, låt mig tillägga — det är ej för att få uttala något hätskt ord mot kyrkan och hennes institutioner — låt mig tillägga äfven större opartiskhet vid befordringar och befordringsförslag. Befordringarne under ett enda års tid äro ensamma alldes tillräckliga för att gifva skäl för mitt påstående, att konsistorierna ofta gå i högsta grad orättrådigt till väga.

Jag ser, att denna förhoppning om en öfverstyrelse i ordets verkliga mening ej har gått i fullbordan, att döma nämligen efter de ordalag som här äro använda. Öfverstyrelsen skall vara — jag vet icke hvad — ett biträde, som skall gå och styra med litet småsaker här och litet där, kan jag tro. Det blir dyrt, eftersom det blir så rasande onödigt, när man ej dit förlägger det som skulle vara det väsentligaste af allt.

Så ber jag att få erinra om någonting, som — jag vill hoppas — väl har kommit in här af — ja, af misstag. Det har väl varit någon illfundig nisse som stuckit in det någon gång, när kommittén varit borta! Hvad är detta för historia att här börja på att partiellt afgöra en fråga, som har en mycket vidsträcktare omfattning, och söka få den afgjord alldes stick i stäf mot allt hvad Andra Kammaren hittills yrkat? Andra Kammaren har motsatt sig hopandet på en hand af flere tjänster. Här vill man i mer indirekt form få detta hopande godkändt; man vill ha Andra Kammarens tillkännagifvande, att den har äfven i *det öfvergifvit sin »gamla ståndpunkt»*. Den kommitté, som satt i fjol och uppgjorde något förslag till löneroglering för de centrala verken, den började denna dans. Det heter där — jag vill icke säga försåtligt, nej, det är kanhända riktigare att säga naivt — det heter där, att man ej får förena flere tjänster, med mindre än att vederbörande därtill gifva tillåtelse. Det är alldes det-samma som råder nu och rådt förut och som Andra Kammaren velat komma ifrån! Man tror, att vi skola misstaga oss på den negativa formen som satsen fått. Nej, så förfärligt dumma äro vi ej, om vi än ibland äro utsatta för fördunnande inflytelser, såsom i bevisningarne för förträffligheten af ett grundläggande språk. Nej, vi se hvad som ligger i detta. Härmed skulle man få Andra Kammaren att godkänna precis det som den alltjämt uttalat sig emot. Det har den kommittén föreslagit i fjol; men hvad hade läroverkskommittén att komma med denna partiella tillämpning? Jag antager att den som nyss hade ordet före mig skall ha godheten att, när den punkten kommer, också yrka af-

slag på den, och då skola vi väl få se, om det ändå icke finns en majoritet som vidhåller den — gamla ståndpunkten.

Jag kan ej undgå att fästa uppmärksamheten därpå — jag riktar detta såsom en ödmjuk anhållan till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet — att i den blifvande läroverksstadgan, om vi skola få en ny sådan, måtte komma att bestämmas, att rektorerna för läroverken endast förordnas tills vidare, så att förordnandet när som helst må kunna återkallas. Det är någonting förfärande att man skall komma och säga — och man åberopar jurister (konstiga jurister!) — att det ej skulle gå an för Kungl. Maj:t, därför att han förordnar en rektor på ett visst antal år, att fråntaga honom förtroendet, när han har förverkat det på ett så förfärande sätt som vi hade exempel på för kort tid sedan. I sammanhang med detta hoppas jag, att det äfven blir bestämdt i läroverksstadgan, hvad ställning en vaktmästare vid ett läroverk intager. Andra Kammaren har två gånger för ej länge sedan beviljat pension åt läroverksvaktmästare, så Andra Kammaren kan då icke dela den uppfattning, som lär ha varit gängse i trakten omkring, för att icke säga inom konsistoriet i Göteborg, att rektor vid 5-klassiga läroverket hade lika god rätt att afskeda en läroverksvaktmästare som han hade att afskeda en af sina privata tjänare. En vaktmästare intager i själfva verket en sådan viktig — i all sin anspråkslöshet viktig — ställning, att det skulle vara ganska illa, om den grundsatsen finge göra sig gällande och de vänja sig vid att betrakta sin uppgift annorlunda än såsom förenad med — lät vara blott i en mans af betjäntklassen ringa ställning — offentligt ansvar.

Vidare har jag att säga något, där jag hoppas att det åtminstone skall vara tänkbart, att kammaren vill afhjälpa ett mycket svårt fel i det förslag som föreligger. Det är den bestämmelse, som beröfvar de extra lärarne rättighet att räkna sina extra år såsom tjänstår. Hvad vill nu detta säga? Att den, som efter förvärfvad *kompetens* till tjänsten såsom *ordinarie* får en extra sådan, får nöja sig med den år efter år, nu upp till 7, 8, 9, ja 10 år och utför sitt arbete såsom den ordinarie. Kan någon människa på jorden förklara, *hvarför* han ej skall få räkna sig dessa år till godo vid ansökan till ordinarie tjänst! Låt om oss komma ihåg, hvad som inträffat mer än en gång, att Kungl. Maj:t vändt sig till Riksdagen med proposition, att Riksdagen måtte bevilja pension åt en ämbets- eller tjänsteman, hörande till ett icke regleradt verk och i saknad af pensionsrätt. Att tjänstemannen icke haft pensionsrätt, har icke berott på honom, utan på Kungl. Maj:t och Riksdagen, som icke företagit sig att reglera verket, hvartill anledningen kan ha varit den ena eller den andra. Men icke har det varit tjänstemannens fel: han har gått och gjort ett samvetsgrant arbete uti trettio år eller flera. Hvarför — har man då sagt — när blott den

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)*

formella rätten saknas, men hela den reella och moraliska rätten är förvärfvad i den mest eminenta grad, hvarför skall icke den gamle statstjänaren få pension likaväl som om hans verk varit regleradt? Ja, det har varit vanligt — det vågar jag säga — att Riksdagen lyssnat till detta tal, om det också har händt, hvilket jag för min del alltid beklagat, att man begagnat tillfället att pruta något på pensionen, hvilket jag icke kan finna i något fall vara berättigadt. Detta är ju analogt med den fråga, jag nu berört. Den unge man, som ägnat sig åt lärarbanan, förvärfvat nödig kompetens på det området och därom har intyg, han kan icke få en ordinarie plats, men man släss om att få honom till en extra. Han får gå i en lång följd af år i denna egenskap, han tjänstgör icke blott oklanderligt utan förträffligt, gör absolut samma tjänst som den ordinarie. När så äntligen tillfälle för honom yppas att få tillträda en ordinarie tjänst, hvarför skulle då han icke få räkna den med en ordinarie alldeles jämnställda tjänstgöring, som han utöfvat under loppet af så och så många år? Förr har man ansett detta för någonting själfklart och något som vore till fördel för läroverken, likasom det på sin tid betraktades — och jag står kvar på den gamla ståndpunkten — såsom fördelaktigt att bevilja lärare vid enskilda läroverk rätt att under vissa villkor räkna sig till godo deras tjänstgöring i det privata läroverket, i fall de öfvergingo till ett offentligt. Samma var förhållandet — som man nu också vill göra ett hugg i — med universitetsdocenterna. Den hittillsvarande regeln måtte dock få erkännas hafva varit till gagn både för läroverken och för universiteten. Hvarför skall man då ändra den?

Nu har man ju, därför att utskottsbetänkandet så nyligen kommit på kammarens bord, knappast haft tillfälle att taga del af detsamma. Huru mången är det, som hunnit läsa igenom det, granska det, jämföra det fullständigt med den kungl. propositionen och kommitténs utlåtande? Man har därför också vid tal om denna fråga ej gärna velat låtsa om något annat än kommitténs betänkande, som ju är fördelaktigare i flere afseenden för lärarne än först Kungl. Maj:ts proposition och sedermera utskottets utlåtande, som har till det yttersta fördärfvat de extra ordinarie lärarnes ställning. Nej, man har på flere håll funnit lämpligt att icke låtsa om något annat än kommitténs betänkande.

Löneregleringen blir ju en alldeles ostridig förbättring för de äldre lärarne. Men de ha dock icke rätt att pretendera, att samma lofsång skall uppstämmas af dem, hvilka komma att förlora på det nu framställda förslaget. Ty sådant är i själfva verket förhållandet, sedan kommitténs utlåtande har gått först genom Kungl. Maj:ts händer och sedermera genom utskottets. Detta förhållande har väckt — jag kan väl säga — rent af förskräckelse hos ett stort antal unge män vid universiteten, som ha i god tid velat bestämma sig för lärarbanan och nu finna, att, om detta

förslag vidhålles, det för dem icke återstår något annat än att gå ifrån den bana, som de redan länge ha tänkt sig såsom sin framtidsverksamhet, och välja något annat. Detta har uttalats af icke mindre än 306 studerande vid Uppsala universitets filosofiska och teologiska fakulteter i en skrivelse, som blifvit mig tillställd. Jag antager, att det, som de andraga, äfven blir framfördt till Första Kammarens kännedom.

För det första erinras härom, att, när kommittén vill grunda det fördelaktiga omdömet om förslaget på den suppositionen, att de extra ordinarie lärarnes extra tjänstgöring skulle bringas ned från nuvarande 9 år till 5 år — det antagandet synes mig vara gripet rent ur luften, motsatsen är i själfva verket det sannolika — kommittén har, för att bedöma behovet under den närmaste framtiden af extra lärare, tagit medelsiffran på antalet lärjungar vid de allmänna läroverken för decenniet 1891—1900 — den medelsiffran är 15,746. Men när nu siffran för 1901 är 18,085, således mer än 2,300 öfver medelsiffran för det föregående decenniet, då framställer sig den frågan: Är det sannolikt, att antalet lärjungar vid de offentliga läroverken skall komma att betydligt gå tillbaka, minskas? Jag kan näppeligen tro, att någon här vill på allvar säga: Ja, det är sannolikt. För mig ställer sig saken så, att jag håller det vida sannolikare, att antalet icke stannar vid den anförda siffran, som för år 1901 var 18,085, utan att det kommer att ökas. Men därmed förfaller också grunden för kommitténs förhoppning, att man skulle behöfva mindre antal extra lärare och att antalet är för deras extra tjänstgöring skulle gå ned från den nuvarande ohyggliga siffran af 9 eller 10 till den mindre ohyggliga af 5. Jag finner det vara en supposition, som har det felet, att man för den icke kan anföra några som helst sannolika skäl. Ty den tillökning som är ifrågasatt af de ordinarie lärarnes antal, det ser hvar människa, att den icke räcker långt. Men, — om man blir sannspädd i dessa ljusa förhoppningar, hvad är det för ondt i att låta den garanti stå kvar, som ligger i den hittills varande rätten för de extra lärarne att få tillgodoräkna sig sina extra tjänstår. Det kan ju omöjligen vara något farligt i det.

Vi skola nu se till, huru förbättringen kommer att ställa sig. Här är beräknadt — och det är icke tvifvel underkastadt, att beräkningen är fullkomligt riktig, gjord som den är af en matematiker — här är beräknadt, att, om man delar tjänstgöringstiden i femårsperioder, det befinnes, att enligt utskottets förslag under de fem första ordinarie tjänstgöringsåren blir löneminskningen 258 kronor per år, under de följande fem tjänstgöringsåren 320 kronor och litet däröfver, under de därpå följande fem åren 381 kronor, och först vid det tjuguförsta uppnådda ordinarie tjänsteåret kommer en ökning af 481 kronor om året. Detta har en alldeles förtviflad likhet med den berömda löneregleringen för underofficerarne, som regelbundet slog ut i en löneminskning.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)*

Ja, det kan icke hjälpas, att det är så; jag har icke diktat siffrorna. De stå här till tjänst för den, som vill granska dem närmare.

När det förhåller sig på detta sätt, är det alldeles påtagligt, att, sedan den nuvarande äldre lärareuppsättningen gått bort, man icke längre kan skryta med: Ja, men se, hvilka 100,000-tals kronor vi ökat läroverkens budget med! Ja, det är, så länge de nuvarande äldre lärarne fått åtnjuta sina förbättrade löner. Men för den generation, som kommer efter dem, skall denna ökning i läroverkens budget sjunka ned igen. Det är en sak, som är alldeles klar, det är icke värdt att disputera därom. Då så är förhållandet, hafva de nämnde unge männen uttalat sitt bekymmer i dessa ord: »Under sådana förhållanden måste bibehållandet af nu gällande lönetursrätt vara ett oundgängligt villkor för att inträdandet på lärarebanan skall kunna synas den studerande ungdomen ur ekonomisk synpunkt tillrådligt. Skulle läroverksutskottets förslag i berörda afseende vinna Riksdagens bifall, torde det med en hög grad af visshet kunna förutses, att den redan för närvarande kännbara bristen på kompetenta lärarekrafter vid de allmänna läroverken kommer allt mera att göra sig gällande».

Ja, det synes mig vara en slutsats, som det icke är möjligt att med några sannolika skäl bekämpa.

Om det nu rent af visat sig i vissa enstaka fall omöjligt att få en extra lärarekraft — ja, jag har hört nya exempel på det i dag — hvad har man då för utväg, när det blir det dagliga förhållandet, att de extra lärarekrafterna icke räcka till, nämligen de kompetenta? Det finnes naturligtvis en utväg, nämligen att taga icke blott sådana, som icke äro kompetenta i ordets legala mening, d. v. s. ha förvärfvat intyg om insikter och lärareskicklighet, utan äfven sådana, som äro inkompetenta i ett annat hänseende, de som sakna — om jag får uttrycka mig så — den inre, moraliska kompetensen af ett oegennyttigt nit och intresse för den uppgift, åt hvilken de ägnat sig.

Jag antager, herr talman, att den ärade vän, som hade ordet näst före mig, skall framställa i det rätta ögonblicket det yrkande, som han nämnde och om hvilket jag förenar mig med honom.

Herr Beckman: Herr talman, mina herrar! När jag anmälde mig till ordets erhållande, hade jag ingen aning om att den vältaliga stämman, som här nyss ljudit, skulle sysselsätta sig just med den fråga, som jag ämnade något beröra, frågan om vår skolas »förtyskning». I åtskilligt af hvad talaren på stockholmsbanken yttrade har jag därför endast att på det lifligaste instämman. Jag kan icke neka till att en af de stora betänkligheter, jag hyst mot det kungl. förslaget, afser just det sätt, hvarpå man nu låst fast det tyska öket på våra skolbarns axlar. Det finns väl numera knappast någon, som icke erkänner, att, om man undersöker betydelsen af de olika främmande språken för vår skola, så visa

det sig, att tyskan i själfva verket icke, pedagogiskt sedt, kan anses vara det lämpligaste språket. Det är tvärtom alldeles uppenbart, att det är olämpligt.

I fråga om den formella bildningen är ovedersägligen franskan det lämpligaste. Men ser man däremot på det rent praktiska, är det för mig alldeles tydligt, att engelska språket numera är det, som för vårt folk är af den största betydelsen.

Det är då hårdt att veta, att våra barns bästa tid skall tillbringas under läxläsning i detta pedagogiskt olämpliga tyska språk, som de i alla fall aldrig fullständigt lära sig. Trots allt plugg blir det ändå alltid omöjligt för dem att verkligen behärska det.

Jag har dock icke i allo samma uppfattning, som den högt ärade talare, som här nyss hade ordet. Han anser nämligen att ett fastställande af den läsordning, som här är föreslagen, skulle innebära, att vårt svenska språk därigenom alldeles fördärfvades. Trodde jag, som han, att denna språkets osynliga mur, så fin och bräcklig men dock ett värn för vår frihet och själfständighet, skulle genom den nya skolordningen vara dömd att ohjälpligt försvagas, så skulle jag icke tvekat att yrka afslag å Kungl. Maj:ts förslag och utskottets hemställan. Men så farligt lär det väl icke vara.

Ehuru således anmärkningen mot tyska språket synes mig befogad, ja, ehuru jag för min del står på den ståndpunkt, som numera, efter hvad jag hörde den ärade talaren på göteborgsbanken påstå, lär vara reaktionär, den ståndpunkt nämligen, som representeras af herr Fridtjuv Berg, ehuru jag är öfvertygad om att det vore lyckligast för vårt folks utveckling, att ett steg nu toges i den riktning, för hvilken han är förkämpe — såväl hvad beträffar antalet år i realskolan som i fråga om borttagandet af första klassen, — och ehuru jag därjämte håller före, att det äfven i öfrigt varit högligen önskligt, att man klart fått fram reformkraf, som både i denna kammare och ute i landet påyrkats, så finner jag dock en mycket stor fara uti att här sätta allt på ett kort och möjligen genom ett afslag å utskottets hemställan bringa hela detta reformförslag på fall. Ty jag kan i olikhet med en annan ärad talare, herr Johansson i Jönköping, icke finna att någon möjlighet kvarstår till en sammanjämkning, i händelse man i denna kammare skulle afslå utskottets förslag, men Första Kammaren antaga detsamma.

Ty det är dock en reform, det är väsentliga saker, man vinner genom förslaget. Icke minst att latinet, stötstenen, skjutes undan, att marken lägges klar för nyodling, därigenom att man förvisar latinet från den svenska medborgarskolans område. En annan stor fördel, som skulle vinnas, är att man erhåller en öfverstyrelse för läroverken. Jag skulle väl hafva önskat att i afseende på denna styrelses organisation äfven annat föreslagits än hvad här skett. Särskildt skulle jag gärna sett, att det icke endast

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

varit åt universitets- och skolmän, icke bara åt fackmännen i egentlig mening, som styrelsens samtliga platser anförtros. Men sådant är ju möjligt att framdeles ändra. Och slutligen, mina herrar, vinner man ju — och detta är det viktigaste af allt — själfva den ram, inom hvilken man kan våga vänta, att de anspråk på reformer, som uttalats af denna kammare och af de folkliga elementen i vårt land, så småningom skola kunna vinna terräng, lättare åtminstone än hvad *nu* är fallet.

Jag kan för öfrigt icke gå med på det åskådningssätt, som vill göra gällande satsen »ju sämre, ju bättre». Det vill med andra ord säga att låta det nuvarande ohållbara tillståndet ännu en tid fortvara, i det hopp, när det hela en gång brister sönder, att med ens få större reformer. Nej, min öfvertygelse är, att vi nödgas gå de »partiella reformernas» väg. Detta ligger närmast för vår svenska Riksdag. Och detta särskildt när det gäller en sak, sådan som denna, då man har att vänta ett starkt motstånd ifrån alla konservativa makter i landet. Alla, som uppfostrats i ett visst skolsystem, äro ju fallna för att anse detta system, som gjort dem själfva till dugliga och förståndiga människor, såsom det lämpligaste äfven för deras efterkommande. Därför måste man nu passa på och taga något, hellre än intet.

När man nu kommit så långt, att man dock ser vissa bestämda reformkraf inom räckhåll, när man får åtminstone någon öppen mark, på hvilken uppfostrans sådd rikare än förr kan växa, då anser jag det mycket farligt att genom ett afslag å det nu framlagda förslaget riskera hela frågans fall.

Således: ehuru för mig den *demokratiska* synpunkten — bortskaffandet af den kast- och klasskillnad, som råder inom vårt folk — är en af de allra viktigaste, när det gäller en skolreform, och ehuru jag gärna skulle vilja i dag gå med de högt aktade representanter från folkskollärarekåren, som burit fram detta reformkraf, vågar jag dock helt enkelt icke rösta för afslag å utskottets hemställan. Men å andra sidan förefaller det mig dock lämpligt, om denna kammare kraftigt gåfve till känna det kraf, som jag hoppas fortfarande är dess eget, nämligen genomförandet af åtminstone den reform, hvarpå här flere yrkanden framstälts, nämligen att den lägsta klassen vid läroverken försvunne för att ersättas af folkskolan. Jag tror att det vore lyckligt, om kammaren gjorde ett uttalande i den vägen. Därför har jag tänkt mig, att såsom ett sista moment i denna punkt skulle göras ett tillägg, som utom i fråga om formuleringen öfverensstämmer med hvad herr Berg på ett annat ställe i afgifven reservation påyrkat, nämligen en anhållan, att Kungl. Maj:t ville taga under förnyadt öfvervägande, på hvad sätt realskolan må kunna så anordnas, att den utgår ifrån inträdesfordringar, motsvarande det kunskapsmått, som inhämtas i andra klassen af fast folkskola, litt. A.

Därmed skulle således denna fråga om första klassens indrag-

ning — om man kring yrkandet därpå lyckades samla en enig opinion — ånyo komma fram till Kungl. Maj:t. Denna kammarens gamla ståndpunkt skulle häfdas och ånyo understrykas. Äfven om på grund af andra skäl — sammanhängande, gärna för mig, äfven med löneregleringen, som vi villigt unna våra lärare — det demokratiska krafvet icke för närvarande kan drifvas fram, skulle vi dock genom ett sådant uttalande förklara, att vi stå kvar på samma ståndpunkt som förr, då vi nu uppfordra Kungl. Maj:t att ta saken i förnyadt öfvervägande.

Jag anhåller således, herr talman, att få yrka bifall till det förslag, att strax efter sista momentet i punkt a) göres följande tillägg: »Att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under förnyadt öfvervägande, på hvad sätt realskolan må kunna så anordnas, att den utgår från inträdesfordringar, motsvarande det kunskapsmått, som inhämtas i andra klassen af fast folkskola, litt. A.»

Herr Larsson i Lund: Herr talman, mina herrar! Den strid mellan elementarläroverken och folkskolorna, som blossat upp med anledning af Kungl. Maj:ts proposition om läroverkens omorganisation, erinrar mig lifligt om ett uttryck, som fälldes af den framstående sociologen Kidd, som i sitt behjärtansvärda arbete om den sociala utvecklingen profeterar, att den afgörande striden mellan samhällsklasserna en gång skulle komma att stå på undervisningsväsendets mark; och jag tycker mig här nästan spåra en liten förpostfäktning före den afgörande striden. Hvad som skulle vinnas med den striden, det säger Kidd också, nämligen lika undervisning för alla samhällsklasser, på det att samhällets alla medborgare måtte under lika sociala betingelser kunna upptaga kampen för tillvaron. På det att herrarne icke måtte förskräckas och tro, att det är fråga om några socialistiska läror, skall jag be att få upplysa, att Kidd ställt sitt sociala program i motsats mot socialdemokratiens.

För att vinna det mål, som med den nämnda striden skulle afses, vore det ju naturligtvis skäl, att man här redan under förpostfäktningen anslöte sig till dem, som sträfva till det målet, det vill säga folkskolans män. Jag står med alla sympatier på deras sida och skulle gärna vara med dem att taga det steg, som nu föreslagits af dem, nämligen indragning af första klassen och realskolans anslutning till folkskolan på ett för den sistnämnda bättre sätt, än här i Kungl. Maj:ts förslag anvisats. Men jag tror å andra sidan, att folkskolans män något öfverskattat den fara, som de mena hota folkskolan.

Jag vågar icke vara med om att rulla fram den sten, på hvilken hela Kungl. Maj:ts förslag skulle stjälpas. Därför vill jag redan nu säga ifrån, att jag kommer att rösta för utskottets hemställan i denna punkt. Jag tror mig kunna göra det så mycket

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*
(Forts.)

Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)

hellre, som jag icke öfvertygats om farorna för folkskolan. Man menar, att folkskolan skall nedtryckas, därigenom att realskolan och samskolan bildas på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Jag tror, att man något misstager sig däruti. Hittills har kastintresset varit mycket mera tillgodosedt genom de allmänna läroverken i deras gamla form och folkskolan, än hvad det kommer att blifva, om vi få realskolan införd. Realskolan får ju till uppgift att meddela medborgerlig bildning, och det mål, som den skall sätta för sig, är icke omöjligt att uppnå äfven för folkskolan, om den senare nämligen sättes i tillfälle att fritt utveckla sig. Därigenom beredes en utväg, hvarigenom realskolan och folkskolan så småningom i mån af folkskolans utveckling kunna samman-smälta. Det är på den grund som jag, oakadt mina sympatier äro på folkskolans sida i denna fråga, ansluter mig till utskottets hemställan.

Det är dock ett uttryck, som jag gärna skulle vilja hafva bort — det betyder visserligen ingenting i sak — det uttrycket nämligen, att realskolan skulle hafva till uppgift att *utöfver omfånget för folkskolans verksamhet* meddela medborgerlig bildning. Genom de orden »utöfver omfånget för folkskolans verksamhet» ser det ut, som om man ville för alltid fastslå, att folkskolans verksamhet skall hållas på en lägre nivå. De nämnda orden kunna leda till missförstånd, som borde förebyggas.

Enligt det föreliggande förslaget skulle på det högre gymnasialstadiet medgifvas en viss valfrihet, och det har med rätta framhållits som en förtjänst hos förslaget. Men då man ser, huru denna valfrihet skulle genomföras, kan man icke undgå att finna betänkligheter mot valfrihetens tillämpning. Från valfrihet skulle nämligen vara uteslutna två ämnen, kristendomskunskap och modersmålet; i öfrigt skulle alla ämnen vara föremål för val. Följden skulle då kunna blifva en sådan orimlighet, som att en yngling på latinlinien skulle kunna välja bort latinet, och att en yngling på reallinien skulle kunna välja bort matematiken. När man nu velat hafva två ämnen, som icke skulle få bortväljas, synes mig det riktigaste hafva varit, att dessa ämnen bort jämte modersmålet, som naturligtvis under alla förhållanden bör vara obligatoriskt ämne, utgöras af latin på latinlinien och matematik på reallinien. Hvilket skäl som föranledt kristendoms-kunskaps bibehållande såsom obligatoriskt ämne, kan jag icke förstå. Man säger, att denna bestämmelse föranledts af »naturliga skäl», men hvilka dessa naturliga skäl äro, det finnes ingenstädes an-fördt. Ynglingarna i gymnasium hafva ju så godt som alltid hun-nit öfver konfirmationsåldern, de fleste af dem äro äfven konfir-merade. Skulle det då verkligen vara behöfligt, att kristendoms-kunskap skall för dem vara ett obligatoriskt ämne flere år efter det att de af kyrkan blifvit förklarade såsom fullmyndiga för-samlingsmedlemmar och således måste anses vara fullt hemma i

sina kristendomsstycken? Efter mitt sätt att se saken finnes det således ingen anledning, hvarför kristendoms-kunskap skulle vara ett obligatoriskt ämne på gymnasium. Det vore tvifvelsutan lämpligt, om Andra Kammaren ville häfda den ståndpunkten, att kristendoms-kunskap icke borde vara ett obligatoriskt ämne i de två öfre gymnasieringarna, utan likställas med de ämnen, som kunna väljas bort.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)*

Då diskussionen redan på detta stadium får röra sig kring hela det föreliggande förslaget, vill jag, för att icke sedermera behöfva ånyo begära ordet, något uppehålla mig vid frågan om den nya öfverstyrelsen. Med anledning af Kungl. Maj:ts förslag om inrättandet af en särskild öfverstyrelse för de allmänna läroverken har jag tagit mig friheten väcka en motion därom, att man, då det vore fråga om en sådan i allt fall genomgripande reform, borde taga steget fullt ut, något som väl icke vore så farligt, då Kungl. Maj:ts rådgifvare redan år 1847 ansett, att det steg, hvarom jag motionerat, borde tagas. Redan år 1847 förklarade dåvarande ecklesiastikministern sig anse, att domkapitel och biskopar vore olämpliga såsom läroverksstyrelse. Likväl hafva vi ända till den dag i dag är fått behålla dem i denna egenskap, och utskottet anser det ännu icke föreligga giltiga skäl för att vidtaga några åtgärder i syfte att bringa ändring i detta förhållande. Jag kan nog förstå, att det för de ledamöter inom utskottet, hvilka till-äfventyrs dela min uppfattning, erbjudit sig många svårigheter att häfda en sådan uppfattning.

Det kan naturligtvis icke falla mig in att här göra något yrkande på bifall till min motion, men jag vågar i alla fall uttala den förhoppning, att, om det nu skulle anses olämpligt taga det af mig begärda steget förrän någon erfarenhet vunnits om den föreslagna öfverstyrelsens verksamhet, det åtminstone icke måtte dröja länge innan man kommer att finna sig öfvertygad om, att det steget verkligen måste tagas. Det är i förhoppning därom, som jag, herr talman, ber att i den nu föredragna punkten få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Älfaldsåsen, Herr talman! Jag skall endast be att få till de många anföranden, som här blifvit hållna i denna viktiga och för vårt land så genomgripande fråga, lägga några få ord för att uttrycka mina tankar angående densamma. Då jag detta gör, följer jag det exempel, som, enligt hvad det berättas, en gång under det amerikanska frihetskrieket gafs af en amerikansk kvinna, då hon fattade en eldgaffel och ställde sig i soldaternas led. Då man frågade henne, hvarför hon bar sig åt på detta sätt, svarade hon, att det endast var för att visa, på hvilken sida bland de stridande hon stod.

Under debatten här i dag har påståtts, att folkskolan icke skulle hafva nått sådan grad af utveckling, att den vore i stånd

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.*

(Forts.)

att meddela den undervisning, som erfordras för vinnande af inträde i de allmänna läroverkens andra klass; det skulle således förefinnas en lucka mellan folkskolan och elementarskolan. Men om så är, att en sådan lucka förefinnes, så skulle ju denna fyllas just genom att borttaga första klassen i elementarskolan och förflytta tyska språket till andra klassen. Helt säkert skulle, om en sådan förändring blefve genomförd, folkskolan på sitt nuvarande stadium kunna fylla anspråken på att utgöra en bottenkola för beredande af inträde i elementarläroverkets eller realskolans andra klass. En sådan reform vore endast en åtgärd af rättvisa, synnerligast gent emot landsbygden, som i mångt och mycket är i saknad af de företräden beträffande undervisningsväsendet, hvilka städerna äga. Och när man skall reformera, bör man ju göra det på ett sådant sätt, att man så vidt möjligt är skipar rättvisa åt alla.

Hvad vi härvidlag böra sträfvä till, är att komma till samma resultat, som vunnits i Amerika — hvilket land ju kan sägas i mångt och mycket vara ett förgångsland på utvecklingens område och icke minst på undervisningens — eller att såväl presidentens son som arbetarens son kunna sitta sida vid sida i skolan och för samma kostnad mottaga samma lärdom och undervisning. Vi böra ock tänka på de svårigheter, som för landsbygdens invånare och särskildt för de från läroverksstäderna mest aflägsse boende förefinnas, då de skola sända sina barn till skolorna; ofta nog måste de ju rygga tillbaka för de stora kostnaderna, hvilka ställa sig hindrande i vägen, då de tidigt nog måste utrusta sina söner, skilja dem från hemmet och underhålla dem med kost och husrum för skolgången i städerna. Det ligger således stora svårigheter i vägen för allmogens söner att draga fördelar af de undervisningsanstalter, som finnas i städerna och af hvilka dessa senare få större gagn och nytta än landsbygden.

Här har i dag blifvit sagdt, att folkskolorna på landsbygden icke kunna meddela den undervisning, som erfordras för dem, hvilka ämna söka inträde i realläroverkets andra klass, utan att ett sådant kunskapsmått skulle först vid elfva- till tolfårsåldern vara inhämtadt i folkskolan. Min erfarenhet härutinnan, särskildt den som jag kunnat inhämta från min hembygd, är en helt annan; jag vet att därifrån hafva flere kommit in i elementarläroverkens andra, ja till och med tredje klass efter att endast hafva emottagit vanlig folkskolebildning och därtill läst litet tyska privatim. Enligt min åsikt bör det därför vara den lättaste sak i världen för dem, som hafva mottagit undervisning i folkskolan — åtminstone om denna befinner sig på samma nivå som i våra bygder — att komma in i realskolans andra klass. Att andra hafva gjort en erfarenhet i annan riktning, det kan jag icke förstå på annat sätt, än att i deras trakter folkskolan måtte stå på en mycket lägre ståndpunkt, om det skulle därstädes fordras en mycket

längre tid, innan barnen kunde inhämta det kunskapsmått, som erfordras för intagande i realläroverkets andra klass.

På grund af hvad jag sålunda i korthet anfört ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till det yrkande, som under diskussionen i denna fråga har framställts af folkskoleinspektören herr Johansson.

*Om ändrad
anordning af
rikets all-
männa läro-
verk m. m.
(Forts.)*

Herr Berg i Stockholm. Herr talman! Jag har anhållit om ordet endast för att få återtaga det af mig framställda yrkandet och tillkännagifva, att jag förenar mig i det yrkande, som af herr Johansson i Jönköping blifvit framställt.

Herr Forssell. Det var en talare på göteborgsbänken, som fällde det yttrandet, att yrkandet om första klassens indragning och inträdesålderns höjande innebure en antikverad ståndpunkt. Men låtom oss då se efter, huru länge inträdesåldern till de allmänna läroverken varit densamma som nu. Jo, ända sedan år 1856. Före den tiden var inträdesåldern till de allmänna läroverken 8 år. Ar 1856 ansåg emellertid dåvarande skolutskott, att folkskolan natt en sådan utveckling, att inträdesåldern kunde höjas till 9 år. Och ännu i dag är inträdesåldern icke högre, och nu vilja herrarne, att det fortfarande skall vara så. Männe då vår folkskola icke utvecklats sig och gått framåt under den tid, som förflutit sedan år 1856, efter som man anser det behöfligt och till och med nödvändigt att fortfarande intaga gossarne vid 9 års ålder i de allmänna läroverken. De inträdesfordringar, som bestämdes år 1856, voro visserligen olika mot hvad nu stipulerats, men detta beror nog endast därpå, att planerna för undervisningen äro olika. Det var en helt annan lärogång den tiden. I stort sedt torde man nog år 1856 hafva haft lika höga fordringar, som man nu har. Herr Darin frågade, hvarför man icke lika gärna kunde uppskjuta med inträdet i de allmänna läroverken ännu längre, så att man kunde indraga ännu flera klasser. Ja, afgörandet af den frågan, huru länge man kunde uppskjuta inträdet i de allmänna läroverken, och huru många af dess nedersta klasser man kan indraga, beror på, huru man afgör spörsmålet, huru länge man kan uppskjuta med studiet af främmande språk. Det är detta, som är det afgörande härvidlag. Kan man uppskjuta med studiet af främmande språk längre än till det 10:de året, så kan man naturligtvis uppskjuta inträdet i läroverken längre och i följd däraf indraga flera klasser. Ty läroverkskommittén har själf medgifvit, att kurserna i de allmänna läroverkens nedersta klasser och folkskolans högre klasser täcka hvarandra utom i afseende på främmande språk. Nu hafva emellertid åtskilliga talare påpekat, att det är en föräldrad ståndpunkt, att göra ett främmande språk till grundläggande språk. Det grundläggande språket bör, enligt modern åsikt, vara modersmålet och icke ett främ-

Om ändrad
avordning af
rikets all-
männa läro-
verk n. n.

[Forts.]

mande språk. Så är förhållandet i Frankrike, England och Amerika. Och äfven i våra grannland Norge och Danmark har man gjort modersmålet till grundläggande språk, och först sedan lärjungarne lärt sig sitt modersmål, få de börja med studiet af främmande språk. Tyskland står visserligen kvar på den ståndpunkten, att man bör använda latinets såsom grundläggande språk. Men äfven där torde denna åskådning snart hafva sett sina sista dagar. Äfven där äro mäktiga krafter i rörelse för borttagande af latinets såsom grundläggande språk och ett närmande till det i Frankrike och England antagna systemet. Jag läste för en tid sedan en bok af en tysk pedagog, hvarest det framhölls, att det latinska språket skulle kunna bytas ut mot det franska; men då skulle man icke studera franska så, som latinets studeras nu, utan man skulle studera det på ett mera induktivt sätt, d. v. s. man skulle icke grammatisera så mycket som nu, då man har den gamla metoden vid användningen af ett grundläggande språk. Om vi nu i detta afseende följa de nyare pedagogiska åsikterna, så tror jag, att vi mycket väl skulle kunna använda modersmålet såsom grundläggande språk, och då skulle vi också kunna skjuta upp studiet af tyska språket till 10 års ålder. Fordringarne i öfriga ämnen skulle lätt kunna lämpas så, som af en direkt öfvergång från folkskolan till de allmänna läroverken kunde betingas.

Herr Carl Persson fruktade, att, om man skulle taga bort de första klasserna i de allmänna läroverken, undervisningen icke skulle bli så enhetlig och så grundlig som önskligt vore. Ja, ett skäl, som åberopats af dem, som arbetat emot indragningen af första klassen, har just varit det, att undervisningen icke skulle bli så grundlig, då en del ämnen inhämtades i folkskolan och en del andra ämnen i de allmänna läroverken. För att det skulle bli något bevändt med undervisningen, borde grunden i alla ämnen läggas vid läroverken. Ja, det var nog så förr i världen, att man lade mycket breda grunder. T. ex. i räkning började man med att addera och subtrahera långa, långa tal med 7, 8 och 9 siffror. Men nu har man en helt annan lärogång. Man använder nu koncentriska kurser. I räkning t. ex. förfar man så, att man i första klassen tager talen 1—30; i andra klassen ökar man till 100, och i tredje klassen ökar till 1,000, men med användande af alla fyra räknesätten inom hvarje klass. Detta blir något helt annat. Då kan man icke säga, att man i de lägre klasserna lägger en dålig grund, ty man lägger just den grund, som betingas af barnens ålder. Och detta är förhållandet icke blott i det ämne, som jag tog till exempel, matematik, utan förhållandet är det samma i alla ämnen. I England och Frankrike har man utgifvit särskilda läroböcker för den koncentriskä undervisningen. Där undervisa de första året i naturvetenskap så enkelt, att ett barn på den ståndpunkt, hvarå barn under deras första skolår i allmänhet befinna sig, får en god uppfattning däraf. Därefter kommer

det andra året af naturvetenskapernas studium, och då äro kurserna utvidgade så, att de lämpa sig för andra skolåret. Och sedan kommer det tredje året, och då utvidgas kurserna ytterligare. På detta sätt fortgår det i alla ämnen hela skolan igenom. Under sådana förhållanden kan man icke påstå, att det ena eller andra ämnet erhållit en för dålig grund, när man låtit undervisningen i ämnet utvidgas mer och mer allt efter barnens mognad. Och så är det väl meningen, att det skall vara nu också.

Herr Carl Persson sade också, att det fordras tre år i folkskolan för att lära hvad som i läroverken läres på ett år. Detta påstående är emellertid byggdt på en oriktig uppfattning. Kurserna i folkskolans 2:dra årsklass och i läroverkens 1:sta klass äro nästan desamma med undantag af tyska språket, som uppptar 6 timmar i veckan af läroverkens undervisningstid. *I regel* inhämta alltså lärjungarne i folkskolans 2:dra årsklass samma kunskapsmätt med undantag af tyska som lärjungarne i allmänna läroverkens 1:sta klass. Men undantag finnas. Man måste betänka, att de barn, som gå i folkskolan, tillhöra mera olika hem och hafva mera olika begåfning än hvad fallet är med barnen i allmänna läroverken. Man får också taga i betraktande, att de barn, som komma in i allmänna läroverken, hafva fått genomgå en inträdesexamen, och att läroverken således få göra ett urval. Där inkomma således icke barn af alla begåfningar, ty äfven bland dem, som uppfylla inträdesfordringarne, tager man naturligtvis endast de bästa. Och om man särskildt fäster sig vid de delar af vårt land, där folkskolorna äro mindre utvecklade, vare sig till följd af dålig skolgång eller hvarannandagsläsning eller i följd af andra, på befolkningens fattigdom beroende omständigheter, huru många barn komma väl från dessa skolor in i läroverken? Kommer det manne en gosse på hvart 10:de eller hvart 15:de år? Nej, näppeligen! Jag har talat vid lärare i tämligen tätt befolkade trakter, som sagt, att de, fastän de varit lärare i 20 år, icke hafva haft en enda lärjunge, som gått öfver till de allmänna läroverken. Det är således så ytterst få, som komma från dessa trakter, att man icke behöfver fästa sig vid dem, då det gäller att bestämma det kunskapsmätt, som folkskolan skall meddela för att bli botten-skola för läroverken.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Johanssons i Jönköping förslag.

Som flere talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågakarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfördadt anslag skulle fortsättas.

§ 10.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 88, till Konungen, i anledning af Kungl.

Maj:ts proposition angående restitution till Kockums mekaniska verkstadsaktiebolag af erlagd tull för vissa från utlandet införda, vid byggandet af pansarbåten Tapperheten använda materialier.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,52 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.